
Mesijansko Biblijska Studija - 191
IZRAELOV OSTATAK: PROŠLOST,
SADAŠNJOST, BUDUĆNOST

Dr. Arnold G. Fruchtenbaum

PREVOD NA SRPSKI JEZIK

Napomena prevodioca: Za prevod ovog MBS-a prevodio sam Biblijske tekstove iz Engleske verzije prevoda koja je korišćena u ovoj studiji. Pri tome mi je od velike pomoći bila Varaždinska Biblija – izdanje Hrvatskog Biblijskog Nakladnika, 2012.

S obzirom da je u velikoj meri korišćen prevod Biblije Hrvatskog biblijskog Nakladnika zbog razlike u hrvatskom i srpskom jeziku, u nastavku određena imena i nazivi koji se spominju u tekstu su napisana na srpskom jeziku.

- Omrije – Amrije
- Jarovam – Jerovoam
- Hazael – Azail
- Jehu – Juj
- Voda Šiloaha – Voda Siloamska
- Šear Jašuv – Sear Jasuv
- Obadija – Ovdija
- Sefanija - Sofonije

Prevod: Branko Gotovac 2020.

IZRAELOV OSTATAK: PROŠLOST, SADAŠNJOST I BUDUĆNOST

MBS 191

Dr. Arnold G. Fruchtenbaum

Kažem dakle: Zar je Bog odbacio narod svoj? Nipošto! Ta i ja sam Izraelac, iz potomstva Avramova, plemena Venijaminova

(Rimljani 11:1)

UVOD

A. Značenje

Doktrina o Izraelovom Ostatku znači da uvek ima onih koji veruju unutar jevrejske nacije kao celine, i svi ti koji veruju sačinjavaju Izraelov Ostatak. Stoga, postoje dva Izraela: Izrael kao celina i Izrael Ostatak. Etički govoreći, oba su ista, ali duhovno, nisu isti. Ostatak u nekom određenom vremenu istorije može da bude malobrojan ili mnogobrojan, ali nikada nije postojalo vreme kada Ostatak nije postojao, osim u vremenu neposredno posle Uzdignuća Crkve.

B. Smernice

Postoji pet smernica u vezi sa Izraelovim Ostatkom. Prvo, samo vernici sačinjavaju Ostatak. Drugo, nisu svi vernici deo Ostataka, jer Ostatak je jevrejski Ostatak, pa je zato sačinjen samo od jevrejskih vernika. Treće, Ostatak je uvek deo nacije kao celine, nije razdvojen od nacije kao nekakav odvojeni entitet; Ostatak je različit, ali različit unutar nacije. Četvrto, sve ovo znači da jevrejski vernici imaju dvojno državljanstvo; oni su deo Izraela, ali su i deo Crkve. I peto, unutar koncepta o Ostatku, nalazimo dvostruki kontrast: kontrast između čudesnog i ne-čudesnog i kontrast između bučnog i tihog.

C. Koncept

Koncept o Ostatku Izraela očigledan je od samog početka istorije Izraela od kada se umnožava. Kao doktrina, teologija Ostataka počinje sa prorokom Ilijom, onda se dalje razvija kroz pisanje drugih proroka, a nastavlja se i u Novom Zavetu.

I. PROŠLOST

A. Ilija: I Carevima 16:29-19:18

1. Novi religiozni sistem: I Carevima 16

Sa Omrijem nije uveden samo novi glavni grad Izraela, Samarija, već je uvedena i nova dinastija. Međutim, Omri je nastavio u grehu Jarovamovom, nastavio je sa obožavanjem zlatnog teleta (I Carevima 12:25-33). Greh Jarovama nije se sastojao u stvaranju potpuno drugačije religije, već u iskvarenju postojeće i ispravne. Radilo se o iskvarenju u obožavanju Jahve i to tako da se Bog Izraela svede na idol. U stvari, kada je Jarovam uveo obožavanje zlatnog teleta, učinio je to koristeći iste reči koje je i Aron upotrebio uvodeći svoje zlatno tele: „Ovo je Bog koji te izveo iz zemlje egipatske“ (Izlazak 32:4).

U stihovima 29-34, kada se Omri, sin Ahavov uspinje na presto, on se ženi Jezaveljom, Feničanskom princezom iz Sidona, a sa njom, dolazi do uvođenja potpuno nove religije: do obožavanja Vaala, hananskog boga oluje. Stoga se kompletna religiozna situacija u Izraelu radikalno menja, a samim tim se menja i Božiji odnos prema Severnom Carstvu. U ovom novom okruženju, Bog poziva Iliju, čiji je život bio život paradoksa i ironije.

2. Istorijska dešavanja koja su doprinela rastu doktrine: I Carevima 17

Zbog Izraelovog obožavanja Vaala, Bog je proglasio sušu nad nacijom u stihovima 1-7. Na ovaj način, Ilijina služba je uvedena i predstavljena. Ovde je i prvi kontrast između čudesnog i ne-čudesnog. Hrana je na čudesan način obezbeđena za Iliju uz pomoć gavrana, ali je vodom ne-čudesno snabdeven uz pomoć malog potoka. Na kraju je suša pogodila potok pa je i potok presušio. Očigledno je Bog mogao lako da obezbedi vodu na čudesan način za jednog čoveka, kao šta je to činio za dva miliona ljudi u pustinji kroz period od četrdeset godina. Ali, Bog ne odabere uvek da deluje na čudesan način.

Umesto toga, u stihu 8, Bog je rekao Iliji da napusti zemlju Izraela i da ode na sever u Feniciju udovici u Sareptu, gradu koji je pripadao Sidonu. Ovo je prva od mnogih ironija u životu Ilije. Jezavelja je došla iz Sidona u Izrael; Ilija je otišao iz Izraela u Sidon. Zbog Jezavelje, Jevreji su obožavali Vaala, sidonskog boga; zbog Ilije, do kraja ovog poglavlja Sidonci će obožavati Boga Izraela.

3. Božanski duel: I Carevima 18

Kada je suša dosegla katastrofalne razmere, u stihovima 1-24, Bog šalje Iliju nazad u Izrael da se suoči sa prorocima Vaala. Uslovi suočavanja bili su takvi da bi Izrael mogao da odluči jednom i zauvek ko je pravi Bog. Ukoliko Vaal pokaže da je bog, onda neka Izrael nastavi da obožava Vaala. Ali, ukoliko Jahve pokaže da je Bog, onda neka sav Izrael odbaci obožavanje Vaala i neka obožava samo Jahvu.

Ovaj događaj nam daje drugi kontrast: kontrast između bučnog i tihog. U stihu 29, proroci Vaala prvi kreću i okarakterisani su bukom, ali koliko god oni bučno zazivali, nebesa su ostajala nema. Kada je došao red na Iliju, on je sve uradio u tišini, obnavljajući oltar uz jednostavnu molitvu. Kao odgovor na tišinu Ilijinu, nebesa su postala bučna i, u stihu 38, vatra sa neba progutala je celokupnu žrtvu, iako je sve bilo natopljeno vodom. Jahve je pokazao da je Bog. Proroci Vaala su pobijeni, a suša je privedena svom kraju.

4. Ilijino iskustvo: I Carevima 19

a. Ilijino bekstvo: I Carevima 19:1-8

A Ahav ispriповedi Jezavelji sve što je Ilija učinio i kako je mačem poubijao sve proroke. Tada Jezavelja posla glasnika Iliji govoreći: 'Tako meni učinili bogovi i tako mi pridodali ako sutra u ovo doba ne učinim tvoj život kao život jednog od njih.' Pa kad on to vide, ustade i ode spašavajući život svoj; i dođe u Beer-Ševu, koja je pripadala Judi, te onde ostavi svojega momka. A sam ode dan hoda u pustinju pa dođe i sede pod jednu smreku. Tad stane moliti za sebe da umre, te reče: 'Dosta mi je! Gospode, uzmi sad dušu moju jer ja nisam bolji od svojih otaca.' Zatim leže i zaspao pod tom smrekom. Kad gle, anđeo ga dotaknu i reče mu: 'Ustani i jedi.' A on pogleda, i gle: kod njegova uzglavlja beše pogača pečena na žaru i vrč vode. I jeo je i pio, pa opet legao. Ali anđeo Gospodnji dođe i drugi put, pa ga dotaknu i reče: 'Ustani i jedi, jer dalek je put pred tobom.' Stoga ustade te je jeo i pio; i okrepio se tom hranom, i išao je četrdeset dana i četrdeset noći sve do Horeva, gore Božije.

Ilijina pobjeda počela je da odiše gorčinom kada je Jezavelja zapretila njegovom životu. U stihovima 1-4, Ilija je razumeo da njeno delovanje znači da Izrael neće da odbaci obožavanje Vaala i beži iz Izraela u Judu; u depresivnom stanju, on ulazi u pustinju Negev i moli da umre. Ovo nam daje još jednu ironiju u Ilijinom životu: on je jedini prorok koji je molio Boga da uzme njegov život, a na kraju, on uopšte neće umreti!

Umesto toga, u stihovima 5-8 dva puta je nahranjen od strane anđela i nastavio je svoj put prema Sinaju, gde je imao jedinstven susret sa Bogom. Brdo Sinaj jeste mesto gde je Bog ušao u odnos saveza sa Izraelom. Tamo je Bog upozorio Izraela da ne obožava druge bogove, a Izrael je obavezao sebe na poslušnost Božijim zapovestima.

b. Prva pritužba Ilije: I Carevima 19:9-10

I uđe onde u neku spilju te u njoj prenoći. Kad evo k njemu reči Gospodnje; i reče mu Gospod: 'Šta ćeš ti ovde, Ilija?' A on reče: 'Gorljivo sam revnovao za Gospoda, Boga Nad Vojskama, jer sinovi Izraelovi napustiše savez tvoj, žrtvenike tvoje porušiše i proroke tvoje mačem pobiše; a ja ostadoh sam i traže dušu moju, da mi je oduzmu.

U stihu 9, Bog pita Iliju za svrhu njegovog dolaska na Brdo Sinaj gde je sačinjen Mojsijev Savez. U stihu 10, Ilijin odgovor je i njegova prva pritužba. Ovo je jako ozbiljna optužnica prema Izraelu koja dolazi od strane proroka koji je patio i borio se da dovede naciju do pokajanja, ali bez uspeha. Ukoliko je ovakva vrsta optužbe istinita, to bi svakako zahtevalo božansku disciplinu.

c. Božiji odgovor: I Carevima 19:11-13a

Tada mu reče: 'Izađi i stani na gori pred Gospodom.' I gle, Gospod beše prolazio, a pred Gospodom snažan i silan vihor - parao je gore i lomio hridi. Ali Gospod nije bio u vihoru. I posle vihora beše potres, ali Gospod nije bio u potresu. I posle potresa beše oganj, ali Gospod nije bio u ognju. I posle ognja tih i tanan glas. I dogodi se, kad je to čuo Ilija, da je svojim plaštem zastro lice svoje te izašao i stao na ulaz u spilju.

Božiji odgovor na Ilijinu prvu pritužbu jeste da pošalje tri bučne stvari koje ne sadržavaju prisustvo Božije, a potom da pošalje četvrtu, tihu stvar, koja sadržava: ***tih i tanan glas***. Ilijin odgovor je bio ***da je svojim plaštem zastro lice svoje***; ovo je bila uobičajena jevrejska reakcija kada god bi pomislili da se nalaze u prisustvu Božijem.

d. Tumačenje otkrivenja: I Carevima 19:13b-18

(1) Druga pritužba Ilije: I Carevima 19:13b-14

Kad evo k njemu glasa koji reče: 'Šta ćeš ti ovdje, Ilija?' A on reče: 'Gorljivo sam revnovao za Gospoda, Boga Nad Vojskama, jer sinovi Izraelovi napustiše savez tvoj, razoriše tvoje žrtvenike i pobiše mačem tvoje proroke. I ja ostadoh sam, a oni traže dušu moju, da mi je oduzmu.

U stihu 13b, Bog ponovo pita Iliju zašto je došao na Brdo Sinaj. Ilija odgovara u stihu 14, još jednom iznoseći istu pritužbu protiv Izraela.

(2) Božiji odgovor: I Carevima 19:15-18

Tad mu Gospod reče: 'Idi, vrati se svojim putem u Damaščansku pustinju. Pa kad dođeš, pomaži Hazaela za cara nad Sirijom. Pomaži i Jehua, sina Nimšijeva, za cara nad Izraelom, a Jelisija, sina Šafata iz Avel-Mehole, pomaži za proroka namesto sebe. I biće ovako: ko utekne od mača Hazaelova, njega će pogubiti Jehu, a ko utekne od mača Jehuova, njega će pogubiti Jelisij. Ali sam ostavio u Izraelu sedam hiljada, sve kolena koja se nisu savila pred Vaalom i sva usta koja ga nisu poljubila.

Paralelnost ovih stihova sa stihovima 11-13a nikako ne bi trebala da nam promakne. U odgovoru na drugu pritužbu Ilije protiv Izraela, u stihu 17 Bog će poslati na Izrael tri bučne stvari. Iako On jeste taj koji šalje sve tri bučne stvari, Božije prisustvo nije u njima. Prvi je ***Hazael***, car nad Sirijom, koji je paralela sa

vihorom. I baš kao što jak vetar cepa stene i lomi gore, Hazael će da lomi Izrael dok značajno ne umanji broj uporišta Izraelovih (II Carevima 8:7-15; 10:32-33; 13:3, 22-25). Druga bučna stvar jeste **Jehu**, koji je paralela sa zemljotresom. Baš kao što zemljotres rascepi goru, Jehu će da prouzrokuje građanski rat koji će u potpunosti uništiti dinastiju i dom Ahavov, baš kao i carske članove doma Judina (II Carevima 9:1-10:36). I treća bučna stvar jeste **Jelisij**, koji je paralela sa ognjem. Baš kao što oganj goru spali, Jelisij će zapaliti Izrael, jer jako često tamo kuda je Jelisij išao, smrt ga je sledila (II Carevima 2:23-24). Bog je poslao tri bučne stvari, ali Božije prisustvo nije bilo u njima.

U stihu 18, Bog kaže Iliji da on nije jedini verni koji je preostao, jer Bog ima još **sedam hiljada** vernih. Ovih sedam hiljada je Ostatak tog vremena, sitan i neznatan kada se uporedi sa celokupnom nacijom. Ostatak je paralela povučena na **tih i tanan glas** iz stiha 12. Ostatak, nasuprot **Hazaelu, Jehuu i Jelisiju**, jeste tiha stvar; tako tiha da Ilija nije ni znao da postoje. Božije prisustvo bilo je upravo u tom Ostatku. Upravo sa ovim Ostatkom iz istorije Izraela, sa ovih **sedam hiljada** iz doba Ilije, započinje doktrina o Izraelovom Ostatku.

B. Knjiga o Emanuilu: Isaija 7:1-12:6

Prorok Isaija je čovek koji je koncept Ostatka stavio u teološku terminologiju. To nalazimo u glavnom odlomku koji se sastoji od poglavlja 7-12 i naziva se „Knjigom o Emanuilu.“ U hebrejskom tekstu to ime pronalazimo tri puta: u Isaiji 7:14; 8:8, i 10. U Isaiji 7:3-9, Isaija je rekao Ahazu, caru Judejskom, da se ne boji; On je trebao da veruje u tihom pouzdanju Bogu Izraela. Umesto toga, Ahaz je odabrao da se pouzda u bučnu i glasnu Asirsku vojsku da ga spase. Gradeći na kontrastu između bučnog i tihog, Isaija 8:5-8 ističe da ne-Ostatak teži ka tome da se pouzda u ono šta je bučno poput Asirske vojske, a Ostatak ima tiho pouzdanje u Boga Izraela i u Onoga koji dolazi, Emanuila. Ovaj kontrast je izražen preko **voda Šiloaha**, koje teku tiho, nasuprot bučnim vodama reke Eufkrat. Na kraju buka će uništiti ne-Ostatak, a Emanuil će spasiti vernike, prema Isaiji 8:9-11. Emanuil će stoga postati tačka razdora između Ostatka i ne-Ostatka. U Isaiji 8:14-15, Emanuil će biti osvedočeno **utočište** za Ostatak, ali za ne-Ostatak, Emanuil će biti **kamen spoticaja i stena sablazni**. U danima Isaije, ono šta je razdelilo Ostatak od ne-Ostatka bio je njihov stav prema Zakonu i Prorocima. U Isaiji 8:16-17, Ostatak je postavio svoje pouzdanje u Zakon i u Proroke i čekao je na Gospoda.

Za Isaiju je doktrina o Izraelovom Ostatku bila toliko važna da je, u Isaiji 7:3, svom sinu dao ime **Šear-Jašuv**, a to znači „Ostatak će se vratiti.“ Dajući to ime, Isaija 10:20-23, Isaija gleda napred, u budućnost, u konačno spasenje Izraelovog Ostatka. Do tada, Bog je taj koji će da čuva Ostatak i da garantuje njegov opstanak, prema Isaiji 46:3-4. Ali, u budućnosti, Emanuil će da bude nova tačka podele između Ostatka i ne-Ostatka.

II. SADAŠNJOST

Doktrina o Izraelovom Ostatku uči da uvek postoji segment unutar jevrejskog naroda koji jesu vernici. Učenje Novog zaveta je da Ostatak u Izraelu danas sačinjavaju vernici Jevreji, koji veruju u Isusovo Mesijanstvo. U Novom zavetu tu doktrinu prvenstveno nalazimo u Izraelologiji apostola Pavla u Rimljanima 9–11. Postoji još jedan važan odlomak kada govorimo o Ostatku Izraelovom i nalazi se u I Petrovoj 2:1-10.

A. I Petrova 2:1-10

1. Uvod: I Petrova 1:1-2

Petar, apostol Isusa Hrista, doseljenicima Raseljeništva u Pontu, Galatiji, Kapadokiji, Aziji i Vitiniji; izabranima po predznanju Boga Oca, posvećenjem Duha, za poslušnost i poštropljenje krolju Isusa Hrista. Milost vam se i mir umnožili.

Uzimajući Petrove reči doslovno, jasno je da Poslanica nije pisana Crkvi u celini, niti je pisana telu paganskih vernika, već je pisana jevrejskim vernicima koji žive izvan Zemlje, među većinsko paganskim stanovništvom. Niti jedan jedini put Petar ne koristi reč 'Crkva' u ovoj Poslanici.

Termin ***Raseljeništvo*** iz I Petrove 1:1 jeste tehnički jevrejski termin za Jevreje koji žive izvan Zemlje. Termin je upotrebljen na još dva mesta: Jovan 7:35 i Jakovljeva 1:1, i za oba ta termina se svi koji komentarišu Bibliju slažu da se odnosi na Jevreje u dijaspori. Nema razloga da I Petrovu učinimo izuzetkom od tog pravila, pogotovo jer se to izvrsno uklapa u Petrov poziv da bude apostol obrezanih (Galatima 2:7-8). Nadalje, Petar se stalno vraća na činjenicu da njegovi čitaoci žive među paganima (I Petrova 2:12; 4:3). Iako mnogi pokušavaju prevesti termin „pagani“ tako da znači „nevernici,“ to jednostavno nikada nije slučaj u jevrejskom korišćenju te reči, niti u Novozavetnom korišćenju te reči, kao šta će to pogled u konkordancije i potvrditi. Petar koristi termin „pagani“ u njegovom normalnom i uobičajenom korišćenju kao „ne-Jevreji.“ Petar se obraća jevrejskim vernicima koji žive uglavnom među paganskom populacijom. Izrazi poput ***da ste od svojih otaca baštinili isprazan način života*** (I Petrova 1:18) imaju jasan jevrejski prizvuk, i čine razlikovanje života jevrejskih vernika sada i njihovog predašnjeg života unutar Rabinskog Judaizma.

U ovom delu poslanice, Petar čini razlikovanje između Ostatka i ne-Ostatka. Njegov cilj je da pokaže da iako je ne-Ostatak u potpunosti neuspešan u svom pozivu, Ostatak je itekako uspeo. Stoga, ono što Petar ovde kaže ne mora nužno da bude istina za Crkvu kao celinu, ali je svakako istina posebno i konkretno za jevrejske vernike koji sada sačinjavaju Izraelski Ostatak.

2. Duhovno Stanje Ostatka: I Petrova 2:1-3

Odložite dakle svaku zloću i svaku prevaru i licemerstva i zavisti i sva ogovaranja. Kao tek rođena deca čeznite za duhovnim nepatvorenim mlekom da po njemu uzrastete ako ste doista okusili da je dobrostiv Gospod.

Petrova izjava pokazuje da on piše jevrejskim vernicima koji su u potrebi za **duhovnim mlekom** Reči Božije.

3. Kamen Spoticanja i Stena Sablazni: I Petrova 2:4-10

Nakon opisivanja duhovnog stanja ostatka (stihovi 1-3), Petar započinje sa temom o kamenu spoticanja i o steni sablazni (stihovi 4-10).

a. Mesija, Živi Kamen: I Petrova 2:4

K njemu pristupajte, kamenu živomu koji, istina, ljudi odbaciše, ali je kod Boga izabran, dragocen.

Mesija Isus je opisan kao živi kamen, koji su ljudi istina **odbacili**, ali je u Božijim očima **izabran** i **dragocen**.

b. Stanje Ostatka: I Petrova 2:5

pa se i sami kao živo kamenje ugrađujte u duhovnu kuću, sveto sveštenstvo, da prinesete duhovne žrtve ugodne Bogu po Isusu Hristu.

Bez sumnje, imajući jasno na umu Izlazak 19:5-6, Petar tvrdi za jevrejske vernike, da zbog načina na koji su spašeni oni predstavljaju dve stvari. Oni su, prvo, **živo kamenje** koje se ugrađuje u **duhovnu kuću**. Ova duhovna kuća je duhovni dom Izraela, Ostatak u Izraelu, odnosno, Pavlovim rečima **Izrael Božiji** (Galatima 6:16). Drugo, jevrejski vernici su **sveto sveštenstvo**. I ovo je takođe bio poziv koji se odnosio na naciju kao celinu. Pa iako se nacija kao celina izneverila ovim pozivima, Ostatak se nije izneverio i danas prinose **duhovne žrtve** Gospodu.

c. Razlikovanje između Ostatka i ne-Ostatka: I Petrova 2:6-8

Petar nastavlja dalje objašnjavajući razliku između Ostatka i ne-Ostatka. On započinje stanjem Ostatka u stihovima 6-7a:

Zato i stoji u Pismu: Evo, postavljam na Sionu kamen ugaoni, izabrani, dragoceni; i ko veruje u nj, neće se postideti. Vama dakle koji verujete on je dragocenost.

Stih 6 je citat iz Isaije 28:16 kako bi istaknuo da je glavni **ugaoni kamen** Hristos, koji je pred Bogom Ocem **izabran** i **dragocen**, tako da onaj koji u Njega veruje neće se postideti. On tada čini primenu tih stihova (stih 7a) i tvrdi da uprkos tome što je taj mesijanski Kamen uistinu dragocen, **dragocen** je samo za Ostatak.

Što se tiče ne-Ostatka, stihovi 7b-8 kažu: **A neposlušnima: Kamen koji odbaciše graditelji, taj postade ugaoni kamen zaglavni i kamen spoticanja i stena sablazni - onima koji se o Reč spotiču budući da su neposlušni, za što su i bili određeni.**

Petar navodi citat iz Psalma 118:22 (stih 7b) kako bi pokazao da je već unapred bilo predviđeno da će mesijanski Kamen biti odbačen od lidera u Izraelu. On takođe citira Isaiju 8:14 (stih 8a) kako bi pokazao da će onima koji ne veruju, mesijanski Kamen postati **kamen spoticanja i stena sablazni**. U kontekstu prethodno navedenog odlomka, Isaija tretira upravo sa razlikovanjem između Ostatka i ne-Ostatka. Petar zaključuje ukazujući (stih 8b): ne-Ostatak se uistinu spotaknuo, jer oni koji odbaciše Reč, određeni su bili za spoticanje. Isaija je predvideo da će Emanuilo postati tačka razdvajanja između Ostatka i ne-Ostatka. Petar nas uči da se to sada i dogodilo i da je Ješua Mesija postao nova tačka podele.

d. Status Ostatka: I Petrova 2:9-10

Odlomak se zaključuje daljnjim opisom statusa Ostatka u stihu 9a: **A vi ste rod izabrani, carsko sveštenstvo, narod sveti, puk Božiji stečeni.**

Imajući i dalje na umu Izlazak 19:5-6, Petar dodaje još četiri opisa kako bi pokazao poziciju Ostatka u suprotnosti sa pozicijom Izraela kao celine. Prvo, oni su **izabrani rod**. Ovo je temeljeno na Isaiji 43:20. To što su izabrani ukazuje na Božiju inicijativu (I Petrova 2:4, 6). Ovo je referenca na njihovo lično izabranje. Crkva, međutim, nije rod ili rasa, već je sastavljena od vernika iz svakog roda i rase. Drugo, Ostatak unutar Izraela je **carsko sveštenstvo**. U stihu 5 nazvani su **carskim sveštenstvom**, da bi se naglasilo njihovo pravo pristupa nebeskom svetištu. Sada su oni takođe i **carsko sveštenstvo**. Budući da je Veliki Sveštenik Isus u stvari sveštenik-car po Redu Melhisedekovom (Poslanica Jevrejima 7:1-28), ovi vernici su stoga carsko sveštenstvo jer su i jedno i drugo, i sveštenici i carevi. Za sada, oni deluju kao sveštenici (Jevrejima 13:15-16), ali u budućnosti, vršiće carsku funkciju i sprovodiće carski autoritet u mesijanskom Carstvu (Otkrivenje 5:10; 20:6). Iako je istina da svi vernici sačinjavaju sveštenstvo, sveštenstvo svih vernika ipak nije ispravno izvlačiti iz ovog odlomka; o tome nas podučava Otkrivenje 1:6, 5:10 i 20:6. Treće, verujući Ostatak Jevreja je **sveti narod**. Izrael je postao narod na Gori Sinaj i tamo je pozvan da bude **svet** i da se odvoji od greha za Gospoda. Međutim, narod kao celina je izneverio, dok Ostatak nije izneverio. Crkva nije narod (Rimljanima 10:19), već je sačinjavaju vernici iz svih naroda. Četvrto, oni su **stečeni narod – Božija svojina**. Ovo nije temeljeno samo na Izlasku 19:5-6, već i na Ponovljenom Zakonu 7:6, 14:2, 26:18; Isaija 43:21; Malahija 3:17. I dok oni jesu postali narod na Gori Sinaj, postali su narod i kroz Avrama, Isaka i Jakova. Ostatak je Božija stečevina jer su ti jevrejski vernici otkupljeni krvlju Mesijinom i tako na jedan jedinstven način pripadaju samo i jedino Bogu (I Petrova 1:18-19).

Opisavši status Ostatka na ovaj način, Petar potom pokazuje svrhu njihovog izabranja u stihu 9b: **da objavljujete kreposti Onoga koji vas iz tame pozva u svoju čudesnu svetlost.**

Pozadina ovog koncepta je u Isaiji 43:20-21. Treba da **objavljaju kreposti** ili osobine **Onoga koji vas iz tame pozva u svoju čudesnu svetlost**. Treba da objavljuju poruku onima koji su napolju.

U stihu 10, odlomak se zaključuje ukazujući nam na referencu iz Osije 1:10-2:1, 23: **vi, nekoć ne-narod, a sada narod Božiji; vi, nekoć bez milosrđa, a sada zadobiste milosrđe**.

Pre, u prošlim vremenima, bili su deo ne-Ostatka; duhovno **nekoć** (oni) **bili su ne-narod Božiji i bez milosti**. Sada su članovi Ostatka i stoga su **narod Božiji i postigli su milost**.

4. Zaključak

Da bi zaključio o statusu Ostatka, Petar ovde ne čini razliku između Izraela i Crkve ili između Jevreja koji ne veruju i pagana koji veruju. Razlika, kontrast je između Jevreja koji veruju i Jevreja koji ne veruju. Njegov zaključak je, da iako je Izrael kao celina otpao i izneverio, Ostatak u Izraelu nije otpao i nije izneverio i na taj način Ostatak u Izraelu ispunjava poziv upućen naciji kao celini. Pavle će izvesti identičan zaključak u svojoj teologiji o Izraelu u Rimljanima 9, 10 i 11.

B. Rimljanima 9:1–11:24

1. Uvod

Poglavlja 9, 10, i 11 u Poslanici Rimljanima ponekad se u potpunosti preskaču u komentarima ove poslanice. Ti komentatori ne uzimaju preozbiljno ono što Gospod govori o Izraelu i uče da je Crkva „novi Izrael.“ Oni, iz tih razloga, ne osećaju da su ova poglavlja toliko važna (ili je to možda zato jer ono šta Pavle ovde govori protivreči njihovoj teologiji). Postoje komentari koji doslovno reč po reč, stih po stih, komentarišu poglavlja od 1 do 8, a onda preskaču na poglavlja od 12 do 16, pritom u potpunosti izostavljajući poglavlja 9, 10 i 11. Ponekad, komentarišući sve zajedno, kažu da se radi o nečem što je Pavle umetnuo kao dodatak i stoga ta poglavlja nisu suštinski važna za glavnu svrhu Pavlovog izlaganja. Pre nego što krenemo sa izlaganjem ovih poglavlja, tri stvari treba posebno naglasiti kao uvod u sama poglavlja.

a. Mesto koje pripada poglavljima 9, 10, i 11

Uvek je pogrešno ignorisati tri cela poglavlja unutar Pisama, poglavlja koja je Gospod stavio u tekst, jer On je zasigurno imao razlog zašto nam ih otkriva. Nadalje, poglavlja 9, 10, i 11 nisu nekakav Pavlov umetak, već su suštinski važna, jer upravo ova tri poglavlja snažno argumentuju za Pravednost Božiju u Njegovom odnosu prema Izraelu.

U prvih osam poglavlja Poslanice Rimljanima, Pavle govori i uvodi teologiju o pravednosti Božijoj. Po završetku uvoda u Poslanicu 1:1-17, započinje da navodi

detalje iz teologije o Božijoj pravednosti. U prva tri poglavlja, on ističe da su svi pali i nisu zadovoljili standarde pravednosti Božije i to uključuje sve delove čovečanstva: pagane (1:18-32); kulturne pagane (2:1-16); i Jevreje (2:17-3:18). Pavle zaključuje da su svi sagrešili i niko se nije ni približio pravednosti Božijoj (3:19-31).

Pokazujući da su svi sagrešili, i pagani i Jevreji, i da su svi otpali od pravednosti Božije, Pavle zatim opisuje šta je Bog učinio da bi čoveka učinio pravednim. On je pripremio pravednost kroz spasenje u Isusu Hristu, a to spasenje ima tri vremenska aspekta: prošli, sadašnji i budući. Prošli aspekt spasenja je opravdanje (4:1-5:21). Kada čovek poveruje, opravdan je ili bolje, proglašen je pravednim od Boga. Sadašnji aspekt spasenja je posvećenje (6:1-8:18). Posvećenje je rad Duha Svetoga u vernicima u sadašnjosti vernikovog života, pri kojem se vernik sve više i više saobražava slici Sina Božijeg. Budući aspekt spasenja je proslavljenje (8:19-39). Proslavljenje jeste garancija i zagwarantovano je u svetlu činjenice da je vernik opravdan, da je vernik posvećen i stoga će jednog dana biti proslavljen i biće poput Njega.

Na kraju poglavlja 8, kada Pavle zaključuje teologiju o Božijoj pravednosti, on ističe da u svetlu svega što je Bog učinio za one koji veruju, kroz opravdanje, posvećenje i proslavljenje, nema apsolutno ništa što nas može rastaviti od ljubavi Božije. Ništa na nebu nas ne može rastaviti, ništa sa zemlje, ništa pod zemljom, ništa van nas, ništa u nama, čak ni mi sami sebe ne možemo odvojiti od ljubavi Božije.

Neko bi mogao pomisliti da će Pavle, nakon svega ovog šta je naveo, odmah nastaviti sa tretiranjem praktične primene pravednosti Božije, kao što je to učinio u Efescima. U Efescima 1-3, on govori o teologiji, a u Efescima 4-6, govori o praktičnoj primeni te teologije. Pa ipak, u Poslanici Rimljanima, iznoseći celokupnu teologiju Božije pravednosti, Pavle ipak, ne nastavlja odmah sa praktičnom primenom pravednosti Božije. On će da napravi u poglavljima 12-16. Sada, umesto toga, između teologije o Božijoj pravednosti u poglavljima 1-8, i praktične primene te teologije u poglavljima 12-16, on ubacuje tri poglavlja u kojima tretira sa Božijom pravednošću u odnosu prema Izraelu. Zašto? Na kraju osmog poglavlja, Pavle zaključuje, da u svetlu svega onoga šta je Gospod napravio, u svetlu svih Njegovih obećanja, nema ništa šta nas može rastaviti od ljubavi Božije. Na ovoj tački neko bi mogao da iznese primedbu i da kaže; zar Izrael nije imao obećanja Božija? Zar Bog Izraelu nije dao obećanja i obavezao se prema Izraelu, govorimo o nacionalnom spasenju i sveopštoj obnovi? Pa ipak, većina Izraela je u stanju potpune nevere. Ne izgleda baš kao da je Bog održao svoja obećanja prema Izraelu. A ako Bog nije održao svoja obećanja prema Izraelu, zar stvarno neko očekuje da verujemo kako nas ništa ne može odvojiti od ljubavi Božije, jer čini se da je Izrael ipak odvojen od ljubavi Božije!? Pavle ovde mora da se pozabavi pitanjem Božije pravednosti u Njegovom odnosu prema Izraelu.

Iz ovog razloga, ova tri poglavlja nikako ne smeju da se ignorišu, kako su to neki komentatori odlučili napraviti. Niti bi ova poglavlja trebalo posmatrati kao nekakav Pavlov umetak koji nema puno veze sa glavnom temom. Treba ih, baš suprotno, smatrati suštinski važnim za pokazivanje i dokazivanje Božije pravednosti u Njegovom odnosu sa Izraelom. Ova poglavlja sačinjavaju premosnicu između teologije o Božijoj pravednosti u poglavljima 1-8 i praktične primene Božije

pravednosti u poglavljima 12-16. U ova tri poglavlja, 9, 10, i 11, Pavle objašnjava program koji se odnosi na Izraelov Ostatak u sadašnjem vremenu i kako se Ostatak odnosi prema Izraelu i prema Crkvi.

b. Tri Pitanja

Druga stvar koju treba primetiti jeste to da u razvijanju svoje Izraelologije, kroz poglavlja 9-11, u Poslanici Rimljanima, Pavle odgovara na tri pitanja.

Prvo pitanje glasi: „U Rimljanima 1:16 Pavle piše da je Evanđelje prvo za Judejina, pa ukoliko je to istina, zašto je spašen samo tako mali broj Jevreja?“ Sumirajući Pavlov odgovor, vidimo da on ispoveda duboku ljubav i duboku tugu prema Izraelu (9:1-5). Pavle potom podučava da njihovo odbacivanje Isusovog Mesijanstva nije neuspeh Božijih obećanja (9:6-13), niti je njihovo odbacivanje Isusovog Mesijanstva nepravednost s Božije strane (9:14-29). Problem leži u njihovom odbacivanju pravednosti Božije (9:30–10:21). Utehu nalazimo u spasenju Ostatka u sadašnjem vremenu, po milosnom izboru (11:1-10). Utehu takođe vidimo u sadašnjem prihvatanju pagana (11:11-22). Utehu takođe vidimo i u budućnosti u kojoj će Izrael poverovati i u kojoj će se desiti sveopšta obnova Izraela (11:23-32). Konačno, sve ovo dokazuje mudrost i slavu Božiju (11:33-36).

Drugo pitanje glasi: „Kako da pagani znaju da mogu verovati Bogu, kada Njegova obećanja Izraelu nisu ispunjena?“ To je logično pitanje u svetlu onoga što je Pavle rekao na kraju poglavlja 8. Sumirajući njegov odgovor na ovo pitanje; Pavle kaže tri stvari. Prvo, otpadanje Izraela povezano je sa duhovnim ponosom i samodovoljnošću Izraela i njihov neuspeh nije Božiji neuspeh. Drugo, odbacivanje Izraela nije potpuno, jer ima Jevreja koji nisu odbacili Isusovo Mesijanstvo. Treće, odbacivanje Izraela nije konačno; u stvari nacija kao nacija prihvatiće Hrista u budućnosti u nekom određenom trenutku.

Treće pitanje na koje Pavle odgovara u ovim poglavljima: „Da li propovedanje evanđelja paganima anulira, poništava Božija obećanja Izraelu?“ Ovde on odgovara sa čvrstim i posve uverenim „Ne.“

c. Izlaganje iz Rimljana 3:1-2a

Poslednje u ovom uvodnom delu o ova tri poglavlja jeste to da istaknemo kako u Rimljanima 9-11, Pavle nastavlja da razvija temu, izjavu koju daje u Rimljanima 3:1-2a: **Koja je dakle, prednost Judeja? Ili kakva je vrednost obrezanja? Velika u svakom pogledu.** Koliko je velik svaki taj aspekt, to Pavle utvrđuje i razvija u ovim poglavljima.

2. Teologija odbacivanja od strane Izraela: Rimljanima 9:1-29

a. Pavlova tuga i privilegije Izraela: Rimljanima 9:1-5

U ovim stihovima Pavle započinje sa uvođenjem teme o teologiji Izraela ističući svoju sopstvenu žalost. On opisuje svoje osećaje (stihovi 1-3) u pogledu odbacivanja Izraela: ***Istinu govorim u Hristu, ne lažem, susvedok mi je moja savest u Duhu Svetome: žalost je moja velika i bol u srcu mojemu neprekidna. Jer želeo bih ja sâm proklet biti, odvojen od Hrista za braću svoju, srodnike svoje po telu.***

Kod Pavla je uočljiva snažna jevrejska i farisejska pozadina, naime, on zna da svaka istina mora da bude potvrđena ustima dva ili tri svedoka, stoga predstavljajući ovde svoju duboku bol i tugu nad Izraelovim odbacivanjem Isusovog Mesijanstva, on navodi dva svedoka; ***svoju savest*** i ***Duha Svetog***. Duh Sveti i Pavlova savest svedoče nam da on govori istnu u vezi nečega. U vezi čega? To je činjenica da Pavle nosi ***veliku žalost*** i ***neprekidan bol*** (stih 2). Grčka reč znači „žalost,“ biti u stanju uma koje proizvodi žalost. Takođe osećati neprekidan bol. To je fizički izraz mentalne teskobe, patnje. Pavle nam ovde svedoči u istini kroz svoju savest i kroz Duha Svetog da nosi veliku mentalnu patnju zbog Izraela, a ta umna patnja proizvodi doslovnu fizičku bol. Do te mere je Pavle zabrinut nad svojim narodom. Pavle potom iznosi svoju želju (stih 3); ***Želeo bih***. U Grčkom, to je prošlo nesvršeno vreme; naglašava radnju koja se događa u prošlosti, bez prekida. Ono šta on želi je da bude „anathema,“ proklet, da on bude određen za uništenje, a kroz to da Izrael bude spašen. Drugim rečima, voljan je da ode u pakao i u vatreno jezero, ako bi to donelo spasenje za Izrael. Ova želja u njemu nije za sve izgubljene uopšteno, već za jevrejski narod koji su Pavlov rod po telu. Oni nisu njegova duhovna braća, oni su njegova fizička braća, jevrejski narod. Pavle razume jako dobro da se stvari neće tako izdešavati, on nam ovde samo iznosi svoju ličnu želju.

Pavle potom izvlači i naglašava povlastice i posebna prava koja Izrael uživa (stihovi 4-5): ***Oni su Izraelci, njihovo je posinjenje, i slava, i savezi, i zakonodavstvo, i bogoslužje, i obećanja; njihovi su oci, od njih je, po telu, i Hristos, koji je nad svima, Bog blagosloven zauvek. Amen.***

Svrha nabiranja ovih povlastica i posebnih prava jeste da se pokaže da je Izrael uistinu trebao prihvatiti Mesiju, ali se to nije desilo. To je bila njihova pogreška, a nikako Božija pogreška.

Nadalje, ukoliko nisu verovali, te povlastice i posebna prava nisu bile garancije njihova spasenja. Sve zajedno, Pavle navodi osam stvari; Prvo, ***Posinjenje***. Ovde se govori o nacionalnom usvajanju Izraela (Izlazak 4:22) po kojem je Izrael kao nacija sin Božiji. Kao što je svaki vernik usvajanjem postao dete Božije, Izrael je posvojenjem postao narod dete Božije. Izrael nikada nije razbaštinjen sa tog položaja (Isaija 63:16; Jeremija 3:17-19; 31:9,20). Drugo, ***Slava***. Ovde govorimo o specifičnoj Šekina-Slavi, vidljivoj manifestaciji prisustva Božijeg, a ona je bila sa Izraelom (Izlazak 13:20-21; 16:10,40). Treće, ***Savezi***. Savezi su četiri bezuslovna, večna saveza koje je Gospod sklopio sa Izraelom: Avramov Savez, Palestinski Savez, Davidov Savez i Novi Savez. Četvrto, ***Zakonodavstvo***. Ovo je poseban, uslovljen i privremen savez koji je Gospod sklopio sa Izraelom: Mojsijev Savez, koji sadrži Mojsijev Zakon (Izlazak 19:6-20:1). Peto, ***Bogoslužjenje***. Nešto što se ponovno

potvrđuje u Jevrejima 9:1-10. Bogosluženje je uključivalo sveštenstvo, celokupno levitsko uređenje, kao i različita prinošenja. Šesto, **Obećanja**. Odnosi se na mesijanska obećanja, obećanja o Prvom Dolasku, o Drugom Dolasku, o uspostavljanju mesijanskog Kraljevstva u kojem će On svetom vladati u pravednosti – svetom generalno i posebno nad Izraelom. Sedmo, **Očevi**. Njihovi su patrijarsi; Avram, Isak i Jakov (Ponovljeni Zakon 10:14-15; Jevrejima 11:1-12:2). Kroz njih je Jevrejski narod nastao i kroz njih je utemeljen. Biblijska definicija za Jevrejina jeste, čovek koji je potomak Avrama, Isaka i Jakova. Osmo i poslednja stvar koju Pavle pominje i koja pripada Izraelu je **sam Mesija**. Što se tiče Mesije, on tvrdi tri stvari; prvo, po telu, Mesija je rođen kao Jevrejin; stoga u Svojoj ljudskosti, On je Jevrejin i fizički, telesno je povezan sa Izraelom. Drugo, On je Iznad svega, to naglašava Njegov Suverenitet. Treće, On je Bog Blagosloven zauvek; On je Bog, Blagosloven Zauvek i to naglašava Njegovu Božanstvenost. Pavle tvrdi da Mesija pripada Izraelu, što sam Isus potvrđuje kada kaže; **Ja sam poslan samo izgubljenim ovcama doma Izraelova** (Matej 15:24). Drugo, **Hristos, koji je nad svima**, ovo naglašava Njegov suverenitet. Treće, **Bog blagosloven zauvek**, naglašava se Njegova Božanstvenost; On je Bog koji je blagosloven zauvek.

b. Izraelsko odbacivanje u svetlu biblijske istorije: Rimljanima 9:6-13

(1) Dva Izraela: Rimljanima 9:6

Ali ne kao da se izjalovila reč Božija. Jer nisu Izrael svi oni koji su od Izraela.

Pavle započinje ovaj odlomak sa malom reči 'ali' i time pokazuje da će započeti sa određenim pojašnjenjem. Problem nije u tome da se Reč Božija izjalovila, niti su Reč Božija i obećanja Božija ostala bez ploda i bez uspeha. Pavle ovde koristi Biblijsku prošlost da bi pokazao da Jevreji neće baštiniti blagoslov Božiji samo zato što su fizički potomci Avrama, seme Avramovo. I dok određeni blagoslovi dolaze zbog fizičkog pripadanja porodici, postoje drugi blagoslovi Božiji koji su uslovljeni po samoj prirodi onoga šta ti blagoslovi jesu. Duhovni blagoslovi koji se tiču spasenja nikako nisu uslovljeni time da je osoba fizički seme Avramovo. Biti fizički potomak, samo po sebi nije dovoljno. Fizičko potomstvo svakako ulazi pod celi niz obećanja unutar Avramovog Saveza, ali nije dovoljno za spasenje; za spasenje je potrebno nešto drugo. Stih 6 je ključ za celo ovo poglavlje. Grčka reč koja se ovde prevodi kao „izjalovila“ znači „ispasti“ ili „otpasti“. To je Grčka reč i koristi se kada se govori o cveću koje vene (Jakovljeva 1:11; I Petrova 1:25), i kada se govori o ispadanju sa ispravnog kursa (Dela 27:17, 26, 29). Poenta je da Reč Božija nije otpala sa ispravnog kursa. „Ispravan kurs“ je plan i cilj Božiji. Nije se Reč Božija odjednom našla frustriranom zbog Izraelovog odbacivanja. Zapravo je Izraelovo odbacivanje Isusovog Mesijanstva itekako deo plana i programa Božijeg.

Pavle započinje izlaganje i kaže, **ali**, mala reč koja se obično koristi da bi se nešto objasnilo, a objašnjenje je, **nisu svi koji su od Izraela potekli, Izrael**. Jako je važno da ovaj stih ispravno razumemo. Pavle ovde ne čini razliku između Izraela i Crkve, niti između Jevreja i pagana. Pavle ovde uvodi razliku između Jevreja koji veruju i Jevreja koji ne veruju, ili između Ostatka i ne-Ostatka. Prvi put pomenuti Izrael odnosi se na celu naciju Izraela, na kompletno prirodno seme; drugi put

pomenuti Izrael odnosi se na verujući jevrejski Ostatak, verujuće prirodno seme. Pavle nam govori da postoje dva Izraela. Izrael kao celina koji uključuje sve fizičke potomke Avrama, Isaka i Jakova, to jest, sve Jevreje i unutar Izraelske nacije, postoji Izrael Božiji, verujući Izrael, istinski Izrael. Razlika koju Pavle uvodi jeste između Jevreja koji veruju i Jevreja koji ne veruju. Postoji Izrael koji uključuje čitavu naciju, i unutar tog celokupnog fizičkog Izraela nalazi se duhovni Izrael. Ni na jednom mestu u Pismima se ne tvrdi da je duhovni Izrael, Crkva. Takva tvrdnja u Pismima ne postoji. Duhovni Izrael su uvek, Jevreji, unutar nacije kao celine, koji veruju. Na ovaj način Pavle izlaže i obrazlaže izjave i tvrdnje koje iznosi u Rimljanima 2:28-29.

(2) Dve ilustracije: Rimljanima 9:7-13

Nakon što ustvrdi da postoje dva Izraela, razlikujući se međusobno u tome da postoji Izrael kao celina i unutar te celine, Izrael verujući Ostatak, Pavle nam potom daje dve ilustracije iz Starog Zaveta. Prva ilustracija (stihovi 7-9) je o Jišmailu i o Isaku: ***niti su svi deca jer su potomstvo Avramovo, nego po Isaku zvaće ti se potomstvo; to jest: nisu deca tela tâ deca Božija, nego se deca obećanja računaju u potomstvo. Ovo je naime reč obećanja: U ovo ću doba doći, i Sara će imati sina.***

Cilj ove prve ilustracije jeste da naglasi da fizičko potomstvo koje veruje jesu prava Avramova deca. Znači, oni su ***deca obećanja***, verujućima je upućeno obećanje, a ne celokupnom fizičkom potomstvu.

Druga ilustracija (stihovi 10-13) je o Isavu i o Jakovu: ***Ali ne samo to nego je i Rebeka s jednim - s Isakom, ocem našim - zanela. Jer dok još blizanci ne behu rođeni niti učiniše što dobro ili zlo, da bi ostao naum Božiji o izabranju, ne po delima, nego po Onomu koji poziva, bi joj rečeno: Stariji će služiti mlađemu, kao što je pisano: Jakova uzljubih, a Ezava zamrzih.***

I dok u prvoj slici dva sina imaju istog oca i različite majke, u ovoj drugoj slici dva sina imaju istog oca i istu majku. Zapravo, radi se o blizancima.

Kroz ove dve ilustracije u stihovima od 6–13, Pavle govori četiri stvari. Prvo, Reč Božija nije pogrešila, iako je Izrael itekako pogrešio; Plan Božiji i dalje funkcioniše i napreduje, i sve se odvija usklađeno i po planu. Drugo, duhovni blagoslovi ne dolaze kroz fizičko potomstvo ili po ličnim zaslugama. Treće, duhovni blagoslovi dolaze samo po milosti Božijoj i zavise samo o volji Božijoj. Četvrto, nije dovoljno biti samo fizičko potomstvo da bi se zadobila obećanja, već je potrebno fizičko potomstvo u svom duhovnom odvojenju. Ono šta Pavle ne govori i neće ni reći, jeste da su obećanja oduzeta od fizičkog Izraela i da su dana Crkvi. Ono šta on kaže je da će ova obećanja i dalje biti dana fizičkom Izraelu, ali samo onom delu fizičkog Izraela koji veruje. To nije samo fizičko potomstvo, već duhovno odvojeni unutar fizičkog potomstva. Kao i u I Petrovoj 2:1-10, ostatak u Izraelu je taj koji se veže uz duhovna obećanja.

c) Izraelsko odbacivanje u svetlu biblijskih principa: Rimljanima 9:14-29

U ovom pasusu Pavle postavlja dva pitanja i daje nam odgovore na svako od njih: prvo, „Je li Bog nepravedan?“; drugo, „Zašto se Bog onda žali?“

(1) Je li Bog nepravedan? Rimljanima 9:14-18

Što ćemo dakle reći? Da u Boga ima nepravde? Bože sačuvaj.

Prvo pitanje (stih 14a) ima svoj uvod: **Što ćemo dakle reći?** Kada god Pavle uvodi pitanje sa ovim rečima, to je pitanje koje treba opovrgnuti. Pitanje je; **Ima li nepravednosti kod Boga?** Da li je nepravedno sa Božije strane da izabere samo Jevrejske vernike umesto celog Izraela? Da li je Bog nepravedan zbog toga što je izabrao samo deo Izraela koji veruje, a ne Izrael kao celinu? Još jednom, pitanje pretpostavlja negativan odgovor, i taj odgovor dolazi u tri tačke (stihovi 14b-18).

Prvi odgovor (stih 14) je: **Bože sačuvaj.** Grčka reč znači: „neka nikada ne bude;“ „neka propadne takva misao.“ Ovo je najsnažniji oblik negacije na Grčkom.

U drugom odgovoru (stih 15), Pavle citira Izlazak 33:19, koji nam pokazuje da Bog ima apsolutno pravo da rasporedi svoju milost kako je god Njemu ugodno: **Ta Mojsiju kaže: Smilovaću se kome se smilujem i sažaliću se nad kim se sažalim. Nije dakle do onoga koji hoće ni do onoga koji trči, nego do Boga koji se smiluje.**

Ako je Božija naklonost bila slobodna i bez odnosa prema osobi ili zaslugama u slučaju samog Mojsija, koliko će više tako biti sa drugima. Objavljeno nam je da je Mojsije bio najkrotkiji, najponizniji čovek na zemlji, pa ipak, njegova krotkost nije uslovlila milost Božiju. Božija milost u potpunosti je odvojena od bilo kakvih ljudskih zasluga i merila, i ako je to bila istina za Mojsija, zasigurno je istina i za sve ostale.

Nakon što odgovori, Pavle izvlači logičan zaključak (stih 16). Reč, **dakle**, ukazuje na logičan zaključak temeljen na onome što je upravo rečeno; milosrđe ili smilovanje ne zavisi od želeti, niti od trčati. Drugim rečima, milosrđe ne zavisi od ljudskih dela. Milosrđe zavisi samo i jedino o Božijoj milosti. Bog je odabrao da raširi Svoju milost samo na onaj deo Izraela koji veruje, na Izraelski Ostatak.

Treći odgovor (stihovi 17-18) jeste citat iz Izlaska 9:16: **Jer Pismo veli faraonu: Upravo zato te podigoh da na tebi pokažem silu svoju i da se ime moje razglasi po svoj zemlji. Dakle, smiluje se komu hoće, a otvrdnjuje koga hoće.**

U stihu 17, Pavle uvodi još jedan pasus iz Pisama kako bi dokazao Božiji suverenitet; to da je Bog apsolutno slobodan u svom tretiranju prema čoveku. Jer u Mojsiju vidimo dobrotu Božiju; u Faraonu vidimo strogost Božiju. To pokazuje da je Bog podigao Faraona u tom specifičnom trenutku istorije. Bog ga je postavio na presto da posluži kao primer kako radi Božija pravednost. Bog je imao i trenutnu svrhu i udaljenu svrhu. Trenutni cilj je bio; **da na tebi pokažem silu svoju.** Udaljeni cilj je bio; **da se ime moje razglasi po svoj zemlji**, i tako je moralo i biti. Četrdeset godina posle, kada Isus Navin ulazi u zemlju, Hananci su još uvek u

strahu jer su čuli šta je Gospod napravio Egiptu i Faraonu. Pavle potom izvlači još jedan logičan zaključak; **Dakle** (stih 18) **smiluje se kome hoće**, Mojsije je primer milosnog izbora, **a otvrđnjuje koga hoće**, a Faraon je primer otvrđnuća na osudu. Izraelov Ostatak je primatelj milosti Božije, a ne-Ostatak prima Božije otvrđnuće.

(2) Zašto se Bog onda žali? Rimljanima 9:19-29

Drugo pitanje nalazimo u stihu 19; **Reći ćeš mi stoga; Što se onda još tuži? Ta ko se to volji Njegovoj odupro?** Ovo pitanje postavljeno je sa ljudskog stajališta; sa ljudske tačke gledanja. Pitanje je; Ako je Bog taj koji srce čini tvrdim, kako može da okrivi one koji čine ono šta Njegova volja odluči da oni čine? Reč **volja** odnosi se na Božiji savet ili na Božiju odluku. Pavle nikada nije ni odgovorio na ovo pitanje direktno, ali zato tretira sa stavom srca koje proizvodi ovo pitanje. Pitanje implicira, pretpostavlja potpunu zaboravnost, gotovo amneziju, o odnosu između stvorenja i Stvoritelja, o odnosu između čoveka i Boga.

Pavle započinje sa odgovorom na pitanje dajući nam ilustraciju o lončaru i o glini, u stihovima 20-21: **O čoveče, ko si zapravo ti da se pravdaš s Bogom? Zar da tvorevina rekne tvorcu: 'Što si me takvim načinio?' Ili zar lončar nema vlasti nad glinom da od istoga testa načini posudu što časnu, što nečasnu?**

Poenta ove ilustracije jeste da postavi čoveka u ispravan odnos sa Stvoriteljem. Da Bog nije neke izabrao, niko ne bi bio spašen, jer **nema nijednog da traži Boga** (Rimljanima 3:11). Ljudi nisu izgubljeni zato jer su otvrdnuli, već su ljudi otvrdnuli zato što već jesu izgubljeni. Već su ispunjeni grehom; otpali su od Božijih standarda pravednosti, i izgubljeni su zato što su grešnici i što ne traže Boga.

Nakon ilustracije dolazi i primena te ilustracije u stihovima 22-23: **A šta ako Bog, hoteći pokazati gnev i obznaniti silu svoju, u silnoj strpljivosti podnese posude gneva pripravljene za propast da obznani bogatstvo slave svoje na posudama milosrđa, što ih unapred pripravi za slavu.**

Pavle prvo opisuje nevernike kao **posude gneva** (stih 22). On koristi Grčki srednji glas, šta znači da su ljudi sami sebe učinili pogodnim za uništenje. Njihov sopstveni greh ih osuđuje, i zapravo, Bog je taj koji je **silno strpljiv**. On je pun milosrđa i nikakve pritužbe na Njega jednostavno nisu realne. On **u svojoj silnoj strpljivosti podnosi posude gneva**, koje su same sebe učinile pogodnima za propast.

Pavle potom opisuje **posude milosrđa** (stih 23). Ovde on koristi pasivni glas, što znači da su te posude učinjene prikladnim za spasenje. I dok su ljudi sami sebe učinili prikladnim za uništenje, Bog čini ljude prikladnim za spasenje. One koje je On izabrao, On će pripremiti za spasenje. Na onima koje je On učinio prikladnim za spasenje, **obznaniće bogatstvo Svoje slave**, jer ih unaprijed **pripremi za slavu**.

U stihu 24, Pavle počinje da iznosi principe: **na nama, koje i pozva, ne samo od Jevreja nego i od Pagana.**

Iako je Pavle bio usredotočen i tretirao je sa nacionalnim izborom, princip se istinski drži i odnosi se na individualni izbor. Sve do sada, Pavle je bio zaokupljen

sa dve različite grupe Jevreja; Jevreji koji veruju i Jevreji koji ne veruju. Sada se okreće ka pozivu za pagane, ističući da i među paganima, Gospod je takođe pripremio neke za spasenje.

U stihovima 25-29, on se lagano kreće ka zaključku ovog prvog dela. Dok izvlači svoj zaključak (stihovi 25-26), Pavle ističe (i to kreće iz stiha 24), da se posude milosrđa nalaze takođe i među paganima: **Kao što i u Osiji veli: Ne-narod moj zvaću narodom svojim i neljubljenu ljubljenom. I dogodiće se, na mestu gde im je rečeno: 'Vi niste moj narod', da će se onde zvati sinovi Boga živoga.**

U ovom trenutku, on citira iz dva odeljka iz proroka Osije; 2:23 i 1:10. Ovde se ne radi o ispunjenju proroštva iz Osije, već objavljuje da je Izrael Narod Božiji; ali zbog njihovog greha, Gospod će ih isterati iz zemlje. Za jedno određeno vreme oni će postati **ne moj narod**. Iako je poziciono Izrael uvek Božiji narod, iskustveno oni kušaju blagodati toga da su Božiji narod samo kada i ukoliko veruju. Izrael je iskustveno započeo kao narod Božiji, ali tada je Bog rekao da za neko vreme, iskustveno oni neće biti Njegov narod. Više neće primati povlastice od toga što su Njegov narod. Ali posle, Izrael će se pokajati i ponovno iskustveno postati Božiji narod. To je ono o čemu Osija govori pomerajući Izrael sa pozicije **Ne moj narod**, na poziciju da ponovno postane **Moj narod**.

Stih 26 je citat iz Osije 1:10, a sada se slična situacija dogodila sa paganima koji su poverovali. Pagani u stanju neverovanja bili su **ne narod Moj**, ali sada, kada su učinjeni posudama milosrđa i kada ih je Gospod učinio pripravljenim za spasenje, postali su **Moj narod**. Pomaknuti su sa pozicije **ne Moj narod** na poziciju **Moj narod**. Zbog ove tačke u kojoj se javlja sličnost, Osija 2:23 i 1:10 može se primeniti i na njih. Ovaj poziv upućen paganima je ono sa čime Pavle ovde tretira. Osija na umu ima Izrael (posebno deset plemena), ali Pavle, zbog sličnosti situacije, primenjuje ove stihove na pagane.

I dok su mnogi pagani postali posude milosrđa, veliki deo Izraelaca postali su posude gneva (stihovi 27-29): **Isaija pak viče o Izraelu: Ako sinova Izraelovih brojem bude kao peska morskoga, ostatak će se spasiti. Jer delo će dovršiti i skratiti u pravednosti: skraćeno će delo izvršiti Gospod na zemlji. Kao što je i Isaija prorekao: Da nam Gospod Sabaot ne ostavi seme, bili bismo kao Sodoma i na Gomoru nalik.**

U stihovima 27-28, Pavle citira iz Isaije 10:22-23. Zaključak stiha 27 je; **Ostatak će biti spašen**. Zaključak stiha 28 je; Gospod će postići svoj cilj i ostatak će preživeti. Ovde, Pavle ponovno potvrđuje zaključak koji je već izveo u stihu 6; Reč Božija nije pogrešila niti omanula zato što je Izrael kao nacija odbacio Mesiju. Sve je to deo plana Božijeg, stoga, Reč Božija i dalje ide prema i u skladu sa Njegovim planom.

U stihu 29, on citira Isaiju 1:9, izvodeći zaključak; da milost Gospodnja nije intervenisala, oni bi bili u potpunosti uništeni. Da ostatak nije sačuvan od Boga kroz Njegov izbor niko ne bi ostao. Ostatak je taj kroz koji Gospod nastavlja da ispunja svoj program, ne više cela nacija. Bog drži naciju na životu zbog verujućeg ostatka; stoga je verujući ostatak odgovoran za preživljavanje cele nacije. Razlog

zašto nikada nije uspeo nijedan pokušaj da se Jevreji potpuno unište jeste upravo stalno postojanje verujućeg Ostatka među Jevrejima.

d. Zaključak

Zaključujući ovaj prvi deo Pavle nam pokazuje da Izraelovo odbijanje Mesijanstva Isusovog nikako ne znači da se plan Božiji zaustavio, da se prekinuo ili da je gurnut u stranu; već se sve ovo desilo u skladu sa planom Božijim. Deo je Božijeg plana i programa to da je Izrael odbacio Mesijanstvo Isusovo, a upravo zbog Izraelovog odbacivanja Isusovog Mesijanstva milost se proširila na pagane. Milost sada pokazana paganima ne znači potpuno isključenje Jevreja, jer čak i među Jevrejima postoji ostatak koji dolazi ka spasonosnoj veri. Postoje posude milosrđa među Jevrejima i među paganima, i postoje posude gneva i među Jevrejima i među paganima. Razlog zašto se Evandjelje sada slobodno kreće među paganima jeste to što ga je Izrael kao nacija odbacio; i to je itekako deo Božijeg plana. Radi se o nečemu što je planirano još tamo u Starom zavetu, jer ono šta Pavle ovde podučava jeste ono šta je Isaija predvideo u Isaiji 49:1-13.

3. Objašnjenje Izraelovog odbacivanja: Rimljanima 9:30-10:21

U prethodnom pasusu, Pavle je tretirao sa Izraelovim odbacivanjem Ješuinog Mesijanstva sa stajališta Božijeg suvereniteta. U ovom sada pasusu on tretira sa istom temom, ali ovaj put sa stajališta odgovornosti čoveka. On nam objašnjava razloge zbog kojih je Izrael pao.

a. Spoticanje naroda: Rimljanima 9:30-33

Pavle započinje opisujući paradoks (stihovi 30-31): ***Šta ćemo dakle reći? Da pagani koji nisu težili za pravednošću stekoše pravednost, ali pravednost koja je od vere. Izrael pak, težeći za zakonom pravednosti, do zakona pravednosti ne dopre.***

Pagani, koji nisu imali ***zakon pravednosti*** da oživi njihovu moralnu osetljivost, kao što su to Jevreji imali, nisu, poput Jevreja tražili da postignu pravednost. Pa ipak, Pagani su postigli pravednost, jer su prišli na temelju vere, a ne putem dela. A Izrael koji je težio za pravednošću, nije je postigao (stih 31).

To je paradoks koji nam se sada objašnjava (stih 32a): ***Zašto? Jer nije tražio po veri, nego kao po delima Zakona.***

Razlog zašto Izrael, koji je težio za pravednošću, nije uspeo da je postigne jeste taj da nisu krenuli ka njoj na temelju vere. Izrael je nije postigao jer nije verovao Bogu, verovali su svojim vlastitim delima. Njihova vlastita dela, na kraju, samo su učinila da padnu i ne postignu pravednost. Tako je Izrael, tražeći da postigne pravednost, pao, jer je pokušao da pravednost postigne delima. Pagani, koji nisu tražili da postignu pravednost, postigli su je jer su je pronašli verom.

Pavle sada započinje da tretira sa uzrokom (stihovi 32b-33): **Spotakoše se naime o kamen spoticanja, kao što je pisano: Evo, postavljam na Sionu kamen spoticanja i stenu sablazni. I svaki koji veruje u nj, neće se postideti.**

Nisu tražili verom, već delima. Tražeći da postignu delima, umesto verom, **spotaknuli su se** (stih 32b). Upravo izbegavanje vere i insistiranje na delima učinili su Izrael krivim i učinili su da se spotakne na doktrini o pravednosti koja se postiže verom u Hrista. Njihov stav pokušavanja postizanja pravednosti kroz dela doneo je sa sobom stav odbacivanja samog Mesije. Spasenje je milost, posredstvom vere u Hrista, plus ništa. Na taj način, Hristos je za njih postao stena spoticanja, jer moraju verovati Njemu za spasenje. Kada su odbili da veruju Njemu, spotakli su se o Njega, i kao rezultat pali su pokušavajući da postignu pravednost. Tražili su pravednost posredstvom zakona i spotakli su se.

U stihu 33, Pavle citira Isaiju 8:14, koji upravo potvrđuje ovaj dvostruki stav, stav posrtanja i odbacivanja. Isus je ponudio spasenje čistom i samom verom u Njega, odvojeno od bilo kakvih dela, i tako Sebe potvrdio kao dve stvari: **kamen spoticanja i stena sablazni**. Spotakli su se o doktrinu o spasenju po milosti plus ništa, i našli su se uvređeni takvom ponudom. Pavle sada citira Isaiju 28:16, koji se odnosi na one koji veruju. Što se tiče onih koji veruju, oni se ne stide ove doktrine o spasenju posredstvom vere, plus ništa. Jevrejski Ostatak nije se spotaknuo o Ješuu. Za jevrejskog vernika, Isus nije kamen spoticanja i stena sablazni; On je **utočište** i **dragocenost** (I Petrova 2:1-10).

Ova slika Mesije kao kamena spoticanja i stene sablazni prvo je podučavana od Isaije, a posle su je razvili Pavle i Petar. Sva trojica ističu razliku između Ostatka i ne-Ostatka.

b. Neznanje Izraela o kanalu spasenja: Rimljanima 10:1-11

Po završetku ovog objašnjenja o posrtanju naroda, Pavle govori o pozadini svega ovoga, a to je upravo neznanje o kanalu spasenja. Svaki smer tog neznanja nadograđen je jedan povrh drugog.

(1) Pavlova Lična Želja: Rimljanima 10:1-2

Braćo! Želja je srca mojega i molitva Bogu za Izraela - da se spasi. Ta svedočim za njih da imaju revnosti Božije, ali ne u skladu sa spoznajom.

Kada započinje sa objašnjenjem njihovog neznanja u pogledu kanala spasenja u stihovima 1-2, Pavle ponovno izražava svoju želju kao što je to učinio na početku poglavlja 9. Pavle prvo izražava svoju vlastitu intimnu želju (stih 1). Obraća se svojim čitateljima sa **braćo**, ujedinjujući na taj način sve vernike sa sobom. Svi vernici bi, stoga, trebalo da dele istu ovu želju. Govoreći o tom teretu, Pavle nastavlja; **moja molitva Bogu je za njih**. Stvar za koju Pavle nastavlja da moli jeste da jevrejski narod može biti spašen. To je Pavlova želja; moći videti spasenje jevrejskih ljudi, i ne samo na nacionalnom nivou, već isto tako i na individualnom.

Pavle sada daje jedno svedočanstvo za jevrejski narod (stih 2). On svedoči da jevrejski narod uistinu ima **revnosti za Boga**, i ta revnost uzrok je Pavlovog bola. Problem je to što njihova gorljivost nije **u skladu sa spoznajom**, jer samo iskrenost nije dovoljna. Ovaj stih postaje ključan za celo ovo poglavlje, kao što je 9:6 bio ključ za prethodno poglavlje. Pa iako jevrejski narod ima spoznaju Boga, oni ne poznaju Boga u Hristu, a to je temeljno za spasenje. U Grčkom tekstu Pavle piše da oni imaju **gnosis** – oni imaju spoznaju; ali ono što nemaju je **epignosis** – nemaju punu spoznaju (ispravnu spoznaju). Istu ovu stvar naglašava i Osija; razlog zašto je Izrael izgubljen je nepostojanje spoznaje duhovnih istina (Osija 4:6).

(2) Razlikovanje između pravednosti Zakona i pravednosti vere: Rimljanima 10:3-11

(a) Pravednost od Zakona: Rimljani 10:3-5

Ne raspoznajući naime Božije pravednosti i tražeći da svoju pravednost uspostave, pravednosti se Božijoj ne podložiše. Jer svršetak je Zakona Hristos - za pravednost svakomu koji veruje. Mojsije naime piše o pravednosti koja je od Zakona: Čovek koji ih izvrši, po njima će živeti.

Pavle još jednom naglašava njihovu pogrešku, njihov promašaj – nisu uspeli da postignu pravednost koja dolazi od Zakona (stih 3) **pravednosti se Božijoj ne podložiše**. Neuspeh leži u činjenici da su oni u **neznanju o Božijoj pravednosti**. Pravednost Božija je suštinski, opravdanje koje je izrečeno nad onima koji veruju. Ali oni nisu tražili Božiju pravednost, oni nisu tražili da budu proglašeni pravednima po veri. Već su tražili svoju vlastitu pravednost. Suština njihove vlastite pravednosti sastojala se u načinu na koji se pojedinac pridržavao Zakona. Tražili su da uspostave svoju vlastitu pravednost. Tražili su da uspostave svoju pravednost za svoju slavu kroz svoja dela. I čim su pokušali da uspostave svoju pravednost kroz svoja dela, to je značilo da su odbili da se podlože pravednosti Božijoj, jer pravednost Božija jest, milost kroz veru plus ništa. To je postao njihov čin neposlušna.

Pavle im objašnjava razlog za to; **Hristos je svršetak Zakona** (stih 4). Grčka reč koja se prevodi kao svršetak jeste **telos**. Ta Grčka reč može da znači dve stvari. Prvo, može da znači, „ukidanje“ (završavanje), da je Hristos završetak Zakona. S Njim je Zakon došao kraju. Drugo, reč **telos** također može značiti i „cilj“ (svrha), u smislu da je svrha Zakona sam Hristos. Zakon nije završio sam po sebi, već je namera, cilj, završetak Zakona da pojedinca dovede do vere u Hrista. Iz drugih odlomaka, Isusova smrt je također i Zakon privela kraju (Jevrejima 7:11-18; II Korinćanima 3:1-18). Kako god bilo, Izrael kao celina, promašio je i pao u svakom slučaju i tumačenju. Izrael je propustio da spozna da je svrha Zakona vera u Hrista i da sa Njim Zakon završava. Zakon treba smatrati neoperativnim iz razloga što na Hrista treba da se gleda kao na Onog kroz koga čovek postiže pravednost, bez ikakvih dela Zakona.

Da bi dokazao svoje zaključivanje, Pavle citira Levitski Zakon 18:5, kako bi pokazao da sam Mojsije vidi nemogućnost držanja Zakona (stih 5). U ovom konkretnom

odlomku kontrast ili suprostavljanje nije između Zakona i vere; suprostavljanje je između pravednosti koja proizlazi iz Zakona i pravednosti koja proizlazi iz vere. Nijedan čovek ne može postići pravednost koja proizlazi iz Zakona iz razloga što se nijedan čovek ne može pridržavati i ne može ispuniti Zakon do savršenstva. Stoga, jedini način na koji čovek može da se opravda i bude proglašen pravednim jeste pravednost koja proizlazi iz vere. Zakonska pravednost pokušava da postigne pravednost vršeći dela zakona, odbijajući i ne uspevajući da uvidi da spasenje može biti postignuto samo verom u Mesiju, u Hristosa.

(b) Pravednost od Vere: Rimljanima 10:6-11

U stihovima 6-11, Pavle govori o pravednosti vere. On započinje sa opisom pravednosti vere u stihovima 6-7: **A pravednost od vere ovako govori: Ne reci u srcu svojemu: 'Ko će uzaći na nebo?' - to jest Hrista dovesti; ili: 'Ko će sići u bezdan?' - to jest Hrista od mrtvih izvesti.**

U ovim stihovima Pavle citira iz Ponovljenog Zakona 30:12-13 gde Mojsije objašnjava blizinu Božije pravednosti. On kaže da osoba ne mora da ide u nebo kako bi je donela dole, ili da se spušta u ambis da bi je iznela gore. Pravednost vere blizu je i može joj se pristupiti. Ono šta Mojsije govori Izraelu ovde se primenjuje na Hrista. Da bi se postigla ova pravednost, osoba ne mora ići niti u nebo niti u pakao, jer ova pravednost odvojena je od bilo kakvih ljudskih dela, od bilo kakvih ljudskih zasluga. Nikakav čovek nije potreban da bi pokrenuo utelovljenje (da dovede Hrista dole), jer to je već učinjeno i Hristos je doveden dole. Niti je ikakav čovek potreban da bi pokrenuo vaskrsenje (da dovede Hrista gore), jer to je već učinjeno i Hristos je vaskrsnut. Pravednost vere nije pokrenuta bilo kakvim ljudskim zaslugama ili delima.

Zatim, u stihu 8, Pavle citira Ponovljeni Zakon 30:14, kojima izražava sredstva i način: **Nego što veli? Blizu tebe je reč, u ustima tvojim i u srcu tvojemu - to jest reč vere koju propovedamo.**

U ustima tvojim i u srcu tvojemu ukazuje na blizinu i pristupačnost. **Reč vere** je poruka, čija je glavna tema – vera; poruka Evanđelja koje Pavle propoveda jeste – vera.

U stihovima 9-11, Pavle pojašnjava. Postoji nešto što je suštinski bitno za spasenje, a to je vera: **Jer ako ustima svojim ispovediš Gospoda Isusa i srcem svojim uzveruješ da ga je Bog vaskrsao od mrtvih, bićeš spašen. Jer srcem se veruje na pravednost, a ustima se ispoveda na spasenje. Pismo naime kaže: Svaki koji veruje u nj, neće se postideti.**

Vera će imati svoj prirodni tok isticanja i iskazivanja u ispovedanju (stihovi 9-10). Ustima, pojedinac ispoveda Isus je Gospod. Srcem, veruje da je Njega (Isusa), Bog podigao iz mrtvih. **Srcem**, čovek **veruje za opravdanje, a ustima**, čovek **ispoveda za spasenje**. Ova (kijazmus) konstrukcija rečenice (usta – srce; srce – usta) u stvari znači da se vera i ispovedanje dešavaju u potpunosti istovremeno. Ispovedanje nije nešto što čovek čini naknadno, kao deo nužnih stvari potrebnih da se naprave kako bi se postiglo spasenje. Vera srca donosi pravednost i opravdanje. Ispovedanje je

za Boga i sadržaj tog ispovedanja je: Isus je umro za naše grehe, pokopan je i ustao je iz mrtvih. Vera ima svoj sadržaj, a sadržaj vere jeste da je Isus Spasitelj; to je ono što iz čoveka teče, što čovek ispoveda u trenutku kada poveruje.

Pavle sada citira iz Isaije 28:16, kako bi dokazao da je vera jedini uslov za spasenje (stih 11). Ovo je zaključak njegove argumentacije, sveopšti, jedini način postizanja spasenja je kroz veru.

c. Neznanje Izraela o univerzalnom karakteru spasenja: Rimljanima 10:12-13

Ta nema razlike između Judejina i Grka, jer isti je Gospod sviju, bogat za sve koji ga zazivlju. Jer: Svaki koji zazove ime Gospodnje, biće spašen.

Prvi pravac neznanja odveo je do pogrešnog zaključka i do uspostavljanja drugog pravca neznanja: da Bog namerava da spase samo Jevreje. Pre je Pavle dokazao da je spasenje u Starom zavetu bilo namenjeno onima koji veruju i da nikada nije bilo utemeljeno ni na kakvim ljudskim delima. Ovde, Pavle dokazuje da je spasenje sveopšte za svakog koji veruje. Zbog toga što je spasenje besplatno, neophodno je da je za sve, da je univerzalno. Besplatno je i za Judejina i za paganina. Što se tiče samog načina spašavanja, **nema razlike**. U 3:22-23, on ističe da su svi grešnici, Judeji i pagani. Sada ističe da svi mogu biti spašeni, Judeji i pagani. Gospod Judeja je i Gospod pagana; On je isti Gospod. Gospod je bogat u svom milosrdnom načinu i svom milosnom odazivu **svakome koji zazove Njega**. Da bi dokazao ovo, Pavle citira iz Joela 2:32, koji je dokaz sveopšteg karaktera spasenja, u tome da će **svako ko zazove ime Gospodnje biti spašen**. U stihu 12, naglasak je na karakteru Božijem; **On je Gospod sviju**. U stihu 13, naglasak je na obećanju Božijem; **ko god zazove Njegovo ime, biće spašen**. To uključuje oboje, Judeje i pagane.

Pavle ne kaže da su sve različitosti između Judeja i pagana izbrisane. Poenta je ovde da što se spasenja tiče, nema razlike između pagana i Judeja, budući se svi spašavaju na isti način; milošću kroz veru. Ali Izraelovo neznanje o univerzalnom karakteru spasenja prouzročilo je da se spotaknu o veru u Isusovo Mesijanstvo. Kako je Zakon dat Judejima, a ne paganima, Jevreji su pogrešno zaključili da Bog namerava da spasi Jevreje, ali ne i pagane. Pogrešno su zaključili da spasenje nije namenjeno paganima, osim ukoliko na sebe u potpunosti ne prihvate vršenje dela Zakona, pretpostavljajući da će oni držeći se Zakona biti spašeni. Međutim, spasenje nikada nije bilo na temelju Zakona, već uvek na temelju milosti kroz veru. Ovo je istina za oboje, za Judeje i za pagane.

d. Neznanje Izraela o univerzalnom propovedanju evanđelja: Rimljanima 10:14-21

Drugi pravac neznanja odveo je u treći: u to da nema potrebe da se objavljuje poruka spasenja paganima, jer Bog namerava da spase samo Jevreje. U ovom

odlomku nalazimo još jedan dokaz da je spoticanje Izraela, pogreška samog Izraela, a ne Božija pogreška. Priroda spasenja, koju je Pavle upravo objasnio, zahteva da se ono propoveda bez ikakve razlike. Ova suštinska ponuda spasenja za sve, pokazalo se, postala je mesto spoticanja nevernom jevrejskom narodu, ali nemaju opravdanje da nisu čuli.

U stihovima 14-15, on predstavlja lanac propovedanja: ***Kako dakle da zazovu onoga u koga ne uzverovaše? A kako da veruju u onoga za koga nisu čuli? A kako da čuju bez propovednika? A kako da propovedaju ako nisu poslani? Kao što je pisano: Kako su krasne noge onih koji evanđeljem navešćuju mir, onih koji evanđeljem navešćuju dobro!***

Svako postavljeno pitanje je jedna karika u argumentovanju koje sledi i svaki zaključak podrazumeva i formira temelj za sledeće pitanje. U ovim pitanjima Pavle ističe četiri stvari; prvo, nema poziva u ime Božije bez vere; drugo, nema vere bez slušanja, jer vera mora imati svoj sadržaj, i osoba mora čuti sadržaj vere pre nego poveruje u taj sadržaj; treće, niko ne može čuti bez da se propoveda; i četvrto, nema propovedanja bez poslanja. Sveopšte Evanđelje nužno je i direktno je povezano sa sveopštim spasenjem, a to zahteva sveopšte objavljivanje Evanđelja. Izrael je odbio propovedanje, a njihovo neznanje uzrok je odbijanja. Ovde Pavle citira Isaiju 52:7, kako bi pokazao da je poruka bila propovedana, ali jednostavno nije poverovana. Zbog prethodno navedenog problema, njihovog neznanja o univerzalnom karakteru spasenja, potpuno su omanuli da propovedaju spasenje kroz veru paganima. Jer, nema zazivanja bez vere, nema vere bez slušanja, ne može se čuti bez propovedanja i nema propovedanja bez poslanja.

Zbog toga što Izrael nije propovedao poruku, Pagani nisu čuli, a to nije istina za Izrael, jer u stihovima 16-18, Pavle pokazuje da je Izrael čuo poruku: Ali ne poslušajte svi evanđelja. Jer Isaija kaže: ***Gospode, ko poverova našoj poruci? Dakle, vera dolazi od poruke, a poruka po reči Božijoj. Ali kažem: Zar nisu čuli? Dapače! Po svoj zemlji raširi se glas njihov i do nakraj sveta reči njihove.***

Pavle ističe pogrešku Izraela u tome da nisu poslušali Evanđelje (stih 16). Reč poslušali znači „voljno se podložiti.“ Pogrešili su jer se nisu voljno podložili zahtevima koje je Evanđelje postavilo pred njih. On sad citira Isaiju 53:1, da bi im dokazao njihovu pogrešku neposluha, jer u ovom poglavlju Isaija tretira sa Izraelovim odbacivanjem Isusovog Mesijanstva.

U stihu 17, on govori o odnosu između vere i slušanja. Odnos se sastoji u tome da osoba mora imati poruku u koju će verovati. Ali, kako će verovati u poruku ukoliko je ne čuje? Vera u poruku dolazi slušanjem i to slušanjem Reči Božije.

U stihu 18, on pokazuje da su Jevreji imali poruku. Problem nije bio u nedostatku čujnosti, već je problem u nedostatku poslušnosti. Ovde on citira Psalam 19:4, da bi pokazao da jevrejski narod nema opravdanja, jer već i poruka koja dolazi kroz prirodu (ili opšta objava) trebalo je da ih dovede ka veri. Ali oni su imali više od same poruke prirode, njima je bilo propovedano Evanđelje (posebna objava). Do ovog vremena Evanđelje je bilo propovedano u svakoj jevrejskoj zajednici. Ovo pokazuje da je Izrael čuo.

U stihovima 19-20, Pavle citira Starozavetna Proroštva, Ponovljeni Zakon 32:21 i Isaija 65:1, koja predviđaju da će spasenje biti poslano svim narodima i da će ga Pagani u tim nacijama prihvatiti: **Nego kažem: Zar Izrael nije znao? Najpre Mojsije veli: Ja ću vas na ljubomoru izazvati onima koji su ne-narod, narodom nerazumnim razdražiću vas. A Isaija je odvažan pa kaže: Nadoše me oni koji me ne tražahu, objavih se onima što za me ne pitahu.**

Poruka koju je Jevrejski narod odbacio, pagani su je prihvatili. Oni koji poveruju poruci postaće sastavni delovi novog entiteta koji će izazvati Jevreje na ljubomoru, zaključak koji će Pavle još razložiti u 11:11-14. Ova nova grupa, međutim, nije narod, već je „ne-narod“ jer sastavljena je od vernika iz svih naroda.

On potom zaključuje (stih 21) citirajući Isaiju 65:2, da iako je Izrael odbacio Njega, stav Božiji prema Izraelu još uvek je stav ljubavi: **A Izraelu veli: Ceo dan pružah ruke svoje puku nepokornu i buntovnu.**

Gospod i dalje nastavlja da pruža svoje ruke i kad god Izrael odgovori, On će ga prihvatiti. Izrael je odbacio Gospoda, ali Gospod nije odbacio Izrael, Gospod još uvek čeka da Izrael prihvati.

4. Uteha Izraelovog odbacivanja: Rimljanima 11:1-24

a) Izraelovo odbacivanje nije potpuno: Rimljanima 11:1-10

Kažem dakle: Zar je Bog odbacio narod svoj? Bože sačuvaj! Ta i ja sam Izraelac, iz potomstva Avramova, iz plemena Venijaminova.

Reči **kažem dakle** spajaju 11:1 sa 10:21, pokazujući nam da je pitanje postavljeno u 11:1, temeljeno na izjavi iz 10:21 koja nam daje sliku Izraelove nevere. Ovo nam takođe ukazuje i na to da **narod** iz 10:21 i 11:1, mora biti jedan te isti: nacionalni Izrael. U ovim stihovima Pavle podučava da Izraelovo odbacivanje Isusovog Mesijanstva nije potpuno i nije konačno, jer čak i danas postoje Jevreji, pojedinci koji dolaze do spasonosne spoznaje Isusovog Mesijanstva. Da bi dokazao ovo, Pavle prvo navodi samog sebe kao primer (stih 1). On započinje sa pitanjem: **Zar je Bog odbacio narod svoj?** Odmah sledi i odgovor: **Nipošto!** Ili još snažnije rečeno na Grčkom: **Bože sačuvaj: Neka propadne i pomisao.** Problem nije u tome da je Gospod odbacio Svoj narod. Činjenica da je Izrael odbacio Isusovo Mesijanstvo ne znači da je Bog odbacio Izrael. Izrael je i dalje izabrani narod Božiji. Pavlovim rečima kazano: **Nije Bog odbacio narod svoj.** Da jeste, to bi značilo da se nikada više nijedan Jevrejin ne bi spasio. Činjenica da je sam Pavle vernik i Jevrejin pokazuje dve stvari; prvo, da Izraelovo odbacivanje Mesije nije bilo potpuno, ni konačno, i drugo, da Bog nije prekinuo ili odbacio Svoj narod. Inače, Pavle ne bi bio spašen. Iako većina još ne veruje, Bog ipak nije odbacio svoj izabrani narod. Činjenica da Pavle govori o Izraelu kao o „Njegovom narodu“ u prezentu, u sadašnjem vremenu, pokazuje da su oni i dalje Izabrani Narod.

Pavle zatim počinje da govori o Božijem izboru (stih 2a): **Nije Bog odbacio naroda svojega koga predvide.**

Odnos između Boga i Njegovog naroda je jedan odnos u predznanju. Bog je, u svom predznanju, izabrao Izrael uprkos Njegovoj spoznaji da će Izrael odbaciti Isusovo Mesijanstvo. Razlog zašto je Bog ovo znao jeste Božije predznanje, a Njegovo predznanje utemeljeno je na Njegovom predodređenju. Činjenica da Bog predpozna Svoj narod, pa potom odabere Svoj narod, ukazuje na to da Bog nije odbacio Svoj narod. Sam koncept predznanja Božijeg zabranjuje koncept odbacivanja Izraela. Kako je Izrael izabran, Bog ne može da odbaci Izrael.

Tada, da bi pokazao da Pavle nije sam u njegovoj Jevrejskoj veri u Isusovo Mesijanstvo, on počinje da razlaže o pozivu za ostatak (stihovi 2b-10). Postoje mnogi drugi Jevreji koji su dovedeni do iste spasonosne vere, kako u prošlom, tako i u sadašnjem vremenu. Pavle daje primer Ilije, iz istorije Izraela (stihovi 2b-4): ***Ili ne znate što kaže Pismo o Iliji, kako se tužio Bogu na Izraela govoreći: Gospode, proroke tvoje pobiše i žrtvenike tvoje porušiše; a ja ostadoh sam i traže dušu moju. A što mu kaže Božiji glas? Ostavih sebi sedam hiljada ljudi koji ne prignuše koleno pred Baalom.***

Ono što želi pokazati jeste to da je Bog uvek imao Ostatak. Iako je bilo vremena kada je taj Ostatak bio jako malen, Bog je uvek imao Ostatak. Iako je otpadništvo bilo opšte, ipak, među Jevrejima nije bilo sveopšte. Zaključak koji Pavle izvodi iz primera Ilije jeste da je ono što je danas istina, uvek bilo istina; ostatak će biti doveden do spasonosne vere. Ostatak iz vremena Ilije bio je jak samo sedam hiljada. Ono što se dešavalo Hristu i što se dešava nije ništa novo, jer kroz čitavu istoriju Jevreja velika većina tog naroda je uvek bila u stanju nevere.

Nakon šta da ovu ilustraciju o Iliji, Pavle nam daje i primenu te ilustracije (stih 5): ***Tako dakle i u sadašnje vreme postoji ostatak po izboru milosti.***

Tako dakle (poređenje) i ***u sadašnje vreme*** (izvlačenje zaključka); ono što je bilo istina tada, istina je i sada; postoji jedan ***Ostatak po milosnom izboru.*** Objavljujući da je u pitanju milosni izbor, Pavle nam daje standard u skladu sa kojim Ostatak i postoji. To nije na temelju Zakona Mojsijevog (10:4), već na temelju milosti. Pavle koristi Grčki perfekt (prošlo vreme), i sa njim nam pokazuje da je Ostatak postojao i da nastavlja postojati. Sadašnji ostatak iz stiha 5, odgovara sedam hiljada onih iz vremena Ilije. Ovaj Ostatak je ***Izrael Božiji*** iz Galata 6:16.

On potom daje objašnjenje (stih 6): ***A ako milošću, nije više po delima; inače milost nije više milost.***

Ponovo nas vraća na početni zaključak o tome da se dela i milost uzajamno isključuju (isti zaključak je Pavle napravio i u desetom poglavlju). Ako je po ***milosti***, ne može biti ***po delima***, jer to bi učinilo da ***milost više nije milost.*** Niko, čak ni Jevrejin, ne može tvrditi da mu Bog nešto duguje, već svaki koji je od Boga spašen, spašava se milošću kroz veru, kako Jevrejin tako i paganin. Stoga, što se spasenja tiče, zakon i milost, dela i vera, uzajamno se isključuju.

Pavle potom izvodi logičan zaključak (stih 7): ***Što dakle? Što Izrael traži, to nije postigao, ali izabrani postigoše, a ostali otvrdnuše.***

Što dakle? Zaključak je: ono što je Izrael kao celina tražio, to nije postigao. Izrael kao celina tražio je pravednost, ali kako nam pojašnjava u 9:31-33, tražili su

pravednost utemeljenu na njihovim vlastitim delima, po delima Zakona, i nisu je postigli. Izabrani su postigli pravednost, a ostali su otvrdnuli. Još jednom, ovde se ne čini razlika između Izraela i Crkve, niti između Jevreja i pagana, već se čini razlika između Jevreja koji veruju i Jevreja koji ne veruju. Ono što Izrael kao celina nije uspeo da postigne, Izrael Ostatak je postigao. Jevrejski vernici postigli su pravednost Božiju. Ista ova tvrdnja iznosi se i u I Petrovoj 2:1-10. I dok Izrael kao celina nije uspeo da postigne pravednost Božiju, Ostatak unutar Izraela je postigao pravednost. I upravo taj Ostatak, Jevrejski vernici, to je Izrael Božiji. Još jednom, ovde se čini razlika između ostatka (izabrani koji postigoše) i ne-ostatka (ostalih koji otvrdnuše).

Pavle sada citira iz Starog Zaveta, da bi pokazao da je sadašnje otvrdnuće Izraela (stihovi 8-10) bilo predviđeno u sve tri podele Starog Zaveta: ***kao što je pisano: Dade im Bog duha omame, oči da ne vide i uši da ne čuju sve do dana današnjega. I David veli: Neka im stol bude zamkom i stupicom i kamenom spoticanja i plaćom njihovom. Neka im potamne oči da ne vide i leđa im zauvek pogni.***

On citira Ponovljeni Zakon 29:4 (Zakon), Isaiju 29:10 (Proroke) i Psalam 69:22-23 (Spise) da bi pokazao da je Izrael kao celina otvrdnuo.

Zaključak stihova od 1-10, jeste da iako Izrael kao nacija nije uspeo da postigne pravednost, ovo odbacivanje Isusovog Mesijanstva nije sve-obuhvatno i potpuno odbacivanje, jer i dalje ima Jevreja koji veruju. Ti Jevrejski vernici postigli su pravednost. U sadašnje vreme, postoje Jevrejski vernici i postoji Ostatak u skladu sa milosnim izborom. Znači, umesto da se postojanje malog broja vernika koristi kao dokaz da je Bog odbacio Svoj narod, uistinu, to je dokaz da On nije odbacio Svoj narod.

b. Svrha Posrtanja Izraela: Rimljanima 11:11-15

U stihu 11a, Pavle još jednom postavlja pitanje koje treba odbaciti: ***Kažem, dakle: Jesu li posrnuli da padnu? Bože sačuvaj.***

Kažem, dakle, pitanje je: ***jesu li posrnuli da padnu?*** (stih 11a). Da li je Izraelovo posrtanje o kojem on govori u 9:30-33, bilo u svrhu da konačno padnu? Da li je to bilo u svrhu da Bog može odbiti i odbaciti svoj narod? (Pavle ovde gleda na većinu koja jeste posrnula). Grčka reč koju Pavle ovde koristi i koja se odnosi na „da padnu,“ na pad, odnosi se na „potpun i nepovratan pad“. Stoga, da li je posrtanje Izraela imalo za cilj da Izrael nepovratno i potpuno padne i više nikada ne ustane? Pavle daje odgovor ***Nipošto*** ili ***Bože sačuvaj***, neka propadne takva misao, neka se to nikada ne dogodi. U svetlu Božije vernosti, ovako nešto je nezamislivo. Oni jesu posrnuli, ali to nije imalo svrhu da prouzrokuje konačan i nepovratan pad. Božiji plan Izraelovog posrtanja imao je za cilj spasenje pagana. Zbog spasenja pagana, Izrael je posrnuo. Spasenje pagana služi spasenju Jevreja.

Izgovorivši ovo u stihovima 11b-15, Pavle izvodi zaključak o svrsi paganskog spasenja: ***njihovim je propustom došlo spasenje paganima da se kod njih izazove ljubomora. A ako je njihov propust bogatstvo za svet i njihov gubitak***

bogatstvo za pagane, koliko će više biti punina njihova? Jer vama, paganima, velim: budući da sam ja apostol pogana, službu svoju proslavljam ne bih li kako izazvao ljubomoru kod onih koji su telo moje i spasio neke od njih. Jer ako je njihovo odbačenje izmirenje sveta, što će biti njihovo prihvaćanje ako ne ožvljenje od mrtvih?

Pavle sada počinje sa razlaganjem svrhe paganskog spasenja (stihovi 11b-14): Da se Jevreji isprovociraju na ljubomoru. Ovo se direktno veže na Ponovljeni zakon 32:21, i već je citirano u Rimljanima 10:19. Izraelova nevera bila je usmerena ka obnovi vere; pad Izraela bio je usmeren ka popravljanju. Stoga je spasenje pagana u svrhu provociranja Jevreja na ljubomoru. Zašto Bog danas spašava pagane? Da bi Jevreje izazvao na ljubomoru. Grčka reč koju Pavle koristi znači „prići nekome i time prouzrokovati da on proključa ljubomorom.“ Razlog zašto Bog spašava pagane je u tome da bi pagani koji veruju prišli i hodali pored neverujućih Jevreja i prouzrokovali u tim jevrejskim osobama ljubomoru zbog onoga što ti paganski vernici imaju i zbog toga što su postali vernici u Mesiju.

Stih 12, predstavlja kontrast između delimičnog i punine. Prvo, postoji jedno smanjenje sa čitave nacije na verujući Ostatak danas, ali u budućnosti, biće jedno nacionalno spasenje kompletne nacije kao celine, i to će biti ***njihova punina***. Glavna lekcija koju treba da naučimo iz Izraelovog posrtnja jeste da Izrael nije posrtno da bi u potpunosti i konačno pao. Razlog Izraelovog posrtnja je da bi spasenje sada moglo preći i na pagane.

Sada kada je spasenje prešlo na pagane, razlog paganskog spasenja je da isprovocira Jevreje na ljubomoru, kako bi to i njima donelo spasenje. Svrha Izraelovog posrtnja je bila pagansko spasenje, a svrha paganskog spasenja je jevrejsko spasenje. To je metodologija po kojoj je Bog izabrao da radi.

Tu se nalazi još jedna lekcija koju trebamo naučiti o svrsi posrtnja Izraela (stih 15): ***Jer ako je njihovo odbačenje izmirenje sveta, što će biti njihovo prihvaćanje ako ne ožvljenje od mrtvih?***

Sve ovo rezultiraće blagoslovima za Izrael. Pavle kaže da, ako je posrtnje i odbacivanje Izraela značilo pomirenje sa paganskim svetom (stih 12-14), onda će prihvatanje Izraela značiti vaskrsenje iz mrtvih. Ovo je izjava o Izraelovom mestu u Božijim blagoslovima. ***Punina*** se ovde odnosi na celokupnu i potpunu restauraciju Izraela. Ako su padom Jevreja pagani primili Evanđelje, koliko će samo više pagani biti blagoslovljeni Izraelovim povratkom. Ovo je argument sa manjeg na više. Ako su pagani primili ovoliko blagoslova kroz doslovno Izraelovo posrtnje, samo razmislite koliko će mnogo i neizmerno više blagoslova pagani primiti kada Izrael bude spašen. Ovo će voditi u drugi dolazak i u uspostavu Kraljevstva. To je razlog zašto Pavle tako naporno radi među paganima (stih 13-14). Na ovaj način, još više Jevreja će biti isprovocirani na ljubomoru i verovaće. To će zauzvrat značiti još više blagoslova za pagane (stih 15).

Zaključak koji Pavle čini jeste da je to bio Božiji plan za Izrael, da odbaci Isusovo Mesijanstvo, tako da za neko vreme Evanđelje može otići izvan, paganima. Tokom tog vremena, oni će isprovocirati Jevreje na ljubomoru, sve dok se konačno sav Izrael ne spasi. Pavle gradi ovu tvrdnju na Isaiji 49:1-13, gde Isaija podučava istu

stvar: Mesija će doći u Izrael, Izrael će odbaciti Njega i Mesija će onda za neko vreme postati svetlo za pagane. Ali, konačno, Izrael će se vratiti Njemu i biće u potpunosti obnovljen. Pavle nam ovde ne govori ništa novo. On samo zaključuje da je Isaija 49, upravo ispunjen u ovom njegovom vremenu. U stihovima 1-10, Pavle nas je podučio da još uvek postoji Ostatak koji dolazi do spasonosne vere. Sada, u stihovima 11-15, on nam kaže da je primarni način na koji Jevreji sada dolaze do vere, tako što ih verujući pagani izazivaju na ljubomoru.

c. Stablo masline: Rimljanima 11:16-24

Pavle započinje dajući nam ilustraciju, ujedno i princip stabla masline (stih 16): ***Ako li je prvina sveta, sveto je i testo; i ako je koren svet, (onda) svete su i grane.***

Povezujući ove veznike, ***ako, i i onda***, on nam donosi razlog za verovanje u buduće nacionalno obnovenje. Ilustracija ovde je o prvim plodovima (prvini) i o korenu, i to se odnosi na Avrama, Isaka i Jakova i na Avramov Savez. Oni su sveti zbog toga što su odvojeni i posvećeni od Boga za Božanski cilj i plan. Izrael kao nacija je testo i grane. To je princip koji se temelji na Brojevima 15:17-21, i princip je u tome da se svetost ili posvećenje prvih plodova i korena prenosi na testo i na grane. Baš kao što su prvi plodovi posvećeni, tako je i čitavo testo. Tako će jednog dana sav Izrael biti posvećen. Avramov Savez, učinjen sa Patrijarsima, temelj je iščekivanja Izraelskog budućeg nacionalnog spasenja.

Prirodne grane su Jevreji (Izrael), a grane divlje masline su pagani (stih 17):

A ako su neke od grana odlomljene, a ti koji si divlja maslina nakalemljen među njih te si postao suzajedničar korena i sočnosti masline.

Stablo masline u ovom odlomku ne predstavlja ni Izrael ni Crkvu, već mesto blagoslova. Koren ovog mesta blagoslova je Avramov Savez. Zaključak koji Pavle čini ovde isti je koji čini i u Efescima 2:11-16 i 3:5-6. Pagani verom sada postaju su-učesnici jevrejskih duhovnih blagoslova. Ovo stablo masline predstavlja mesto blagoslova, i sada su pagani nakalemljeni na to mesto blagoslova. Pagani su učinjeni su-učesnicima jevrejskih duhovnih blagoslova koji su sadržani u Avramovom Savezu. Pagani nisu učesnici (u smislu da su preuzeli blagoslove i da su sada jedini u tim blagoslovima), već su su-učesnici (zajedno su sa Jevrejima) u jevrejskim duhovnim blagoslovima. Pavle govori o kalemljenju divlje grane masline na plemenito stablo masline. Pavlovi kritičari kažu kako je očigledno da se Pavle nije razumeo u hortikulturu, zato što nikada ne kalemish granu divlje masline na plemenito stablo masline, jer je to neprirodno. Ali, upravo je to zaključak koji Pavle izvodi. Neprirodno je za divlju granu masline da bude nakalemljena na pitomo stablo masline. Neprirodno je za pagane da budu nakalemljeni na mesto blagoslova koje proizlazi iz Avramovog Saveza. Pavle ne kaže da je ovo normalno. On kaže da je ovo abnormalno. Normalno, takav kalem bio bi besplodan. Zaključak je da Bog čini nešto što je u potpunosti neprirodno. On donosi Pagane na mesto blagoslova utemeljenog na jevrejskim savezima.

Sada Pavle daje jedno upozorenje (stih 18-22): **ne uznosi se nad grane. Ako li se uznosiš, znaj: ne nosiš ti korena, nego koren tebe. Reći ćeš stoga: 'Grane su odlomljene da se ja nakalemim.' Dobro! Oni su zbog nevere odlomljeni, a ti po veri stojiš. Ne uznosi se, nego strahuj! Jer ako Bog ne poštedi prirodnih grana, pazi da i tebe ne bi ostavio nepoštedena. Osmotri dakle dobrostivost i strogost Božiju: na palima strogost, a na sebi dobrostivost - ako ustraješ u toj dobrostivosti, inače ćeš i ti biti odsečen.**

Temelj paganskog blagoslova je vera, a ne dela niti zasluge. Ako pagani žele da ostanu na ovom mestu blagoslova, moraju nastaviti u veri. Izraelov pad treba da bude lekcija za njih. On ovde ne tretira sa pojedincima kao takvima, on ne tretira ovde sa individualnim vernicima ili nevernicima, već sa nacijama i nacionalnostima, jevrejskim i paganskim. Jevreji su bili na mestu blagoslova kao nacija, ali zbog svoje nevere **su odlomljeni**. Sada su se pagani našli na mestu blagoslova, ali ako otpadnu od vere, takođe će biti odlomljeni sa mesta blagoslova. Ovo nije gubitak spasenja, ovo je uklanjanje sa mesta blagoslova. Upozorenje je da je temelj paganskih blagoslova vera, a ne dela niti zasluge. On naglašava potrebu da nastave u veri, jer prethodni Izraelov pad treba da bude lekcija njima. Pagani su isto tako upozoreni da se ne uznose nad prirodnim granama jer ne drže oni sami sebe, već su podržani od korena, Avramovog Saveza koji je jevrejski savez.

Pavle sada predstavlja argument za Izraelovo konačno obnavljanje (stih 23-24): **A i oni, ako ne ustraju u neveri, biće nakalemljeni; ta Bog je uzmožan ponovno ih nakalemiti. Jer ako si ti odsečen od masline, po naravi divlje, pa protivno naravi nakalemljen na maslinu pitomu, koliko će više oni koji su prirodne grane biti nakalemljeni na sopstvenu maslinu!**

Pavle zaključuje da jedina stvar koja blokira Izraelsku potpunu obnovu jeste njegova nevera. Jer Bog je u potpunosti moćan i sposoban da ih **ponovo nakalemi** (stih 23). On nam sada daje razlog zašto trebamo očekivati obnovu Izraela (stih 24). Pavle kaže da je to **njihovo stablo masline**. Ovo stablo masline, ovo mesto blagoslova, pripada Izraelu. Kako to? Mesto blagoslova temelji se na četiri bezuslovna saveza koje je Gospod učinio sa Izraelom. Ovo su jevrejski savezi, ovo je deo „prednosti“ Izraela iz Rimljanu 3:1-2. Pagani su tek su-učesnici i su-dionici i dele u **njihovim** blagoslovima saveza. Zbog ovoga trebamo očekivati da će Izrael u budućnosti biti obnovljen. Izgovarajući svoje očekivanje, Pavle u sledećem segmentu teksta objavljuje da je to upravo ono što će se desiti jednog dana.

III. BUDUĆNOST

A. Izraelov Ostatak u vremenu Velike Nevolje

Svaki jevrejin pojedinačno, koji postane vernik tokom sedmogodišnjeg perioda Velike Nevolje jeste deo Izraelovog Ostatka. Ovo uključuje i 144000 Jevreja (Otkrivenje 7), kao i one Jevreje iz Jerusalima koji će postati vernici usred perioda Velike Nevolje (Otkrivenje 11:13). To uključuje i svakog pojedinog jevrejina koji poveruje na propovedanje 144000 ili na propovedanje Dva Svedoka iz Otkrivenja 11. To isto tako uključuje i Ostatak iz Otkrivenja 12:7 koje će Satana da napadne na poseban način.

B. Verni Ostatak

1. Definicija

Biće jedan veliki deo jevrejske populacije koji će postati članovi Izraelovog Ostatka tek na kraju Velike Nevolje. Oni bi mogli da se nazovu Verni Ostatak. Temeljeno na svim uključenim pasusima, ovu grupu će činiti većina od trećine nacije koja će da preživi Veliku Nevolju. Kroz period Velike Nevolje, biće nevernika, kako u Mesijanstvo Ješuu, tako i u pogledu Antihrista. Govorimo o onima koji ne spadaju u **mnoge** iz Danila 9:27, koji će odbiti da imaju bilo šta sa savezom. Isti oni koji **nisu u žurbi** u Isaiji 28:16. Oni su verni u smislu da će da veruju Bogu Izraela kao produžetku otkrivenja Starog zaveta i to će da bude njihovo pouzdanje. Međutim, na kraju, doći će do spoznaje Isusa Mesije.

2. Činjenica o Vernom Ostatku: Isaija 10:20-23

I dogodiće se u onaj dan da se ostatak Izraelov i preživeli iz doma Jakovljeva neće više oslanjati na onoga koji ih udara, nego će se istinski osloniti na Gospoda, Sveca Izraelova. Ostatak će se vratiti Bogu silnomu, ostatak Jakovljev. Jer sve ako naroda tvojega, Izraele, bude kao peska morskoga, samo će se ostatak njegov vratiti. Određeno je uništenje, pravda će se preleti. Jer će onaj koji je odredio - Gospod, Gospod Nad Vojskama - izvršiti uništenje posred sve zemlje.

Stih 20 tvrdi da, za razliku od preostalog dela Izraela, Ostatak će se **osloniti na Gospoda, Sveca Izraelova**. U stihu 21, Isaija objavljuje da će se u konačnici oni vratiti Bogu Izraela, vraćanje koje će jedino biti moguće postići verom u Mesiju Ješuu. Stih 22a ističe da će unatoč numeričkoj snazi Jevreja, samo Ostatak da se vrati Bogu. Stihovi 22b-23 govore o stepenu destrukcije koji je **određen** nad svom zemljom, a Ostatak će to da preživi. Reči upotrebljene ovde iste su kao i one koje nalazimo u Isaija 28:22, gde je stepen destrukcije oglašen potpisivanjem Sedmogodišnjeg Saveza, a to je događaj kojim otpočima Velika Nevolja. Čineći sintezu ova dva odlomka iz Isaije, postaje jasno, da će tokom perioda Velike Nevolje, Ostatak da preživi progon Jevreja od strane Antihrista i masovno razaranje zemlje.

Stoga, o tim ljudima se govori kao o **preživelim** Izraela iz stiha 20, i u Isaiji 4:2; 10:20; 37:31-32; Joel 2:32; i Obadija 17.

3. Zaštita Vernog Ostataka: Isaija 41:8-16

A ti, Izraele, slugo moj, Jakove, koga sam izabrao, potomče Avrama, prijatelja mojega! Ti koga uzeh s krajeva zemlje i pozvah s rubova njezinih; i rekoh ti: 'Ti si moj sluga, tebe sam izabrao i nisam te odbacio. Ne boj se, jer ja sam s tobom; ne obaziri se, jer ja sam Bog tvoj. Ja ću te krepiti i pomagaću ti, i podupreću te desnicom pravednosti svoje.' Gle, postideće se i smesti svi koji su se na tebe žestili; biće kao ništa i propasće ti koji su se s tobom parbili. Tê koji se s tobom prepirahu, njih ćeš tražiti, ali ih nećeš naći; ti koji s tobom ratuju biće kao ništa, kao ništavilo. Jer ja sam Gospod, Bog tvoj, koji te držim za desnicu govoreć' ti: 'Ne boj se, ja ću ti pomoći.' Ne boj se, Jakove - crviću, ni vi, ljudi Izraelovi; ja ću ti pomagati', izjavljuje Gospod i otkupitelj tvoj, Svetac Izraelov. Gle, učiniću te mlatilom oštrim, novim, koje ima zupce; mlatićeš i drobiti planine, a bregove u plevu pretvoriti. Vejaćeš ih, i vetar će ih odneti i vihor ih raspršiti. A ti ćeš se radovati u Gospodu, dičićeš se Svecem Izraelovim.

Ovo je obećanje o tome da će Verni Ostatak biti sačuvan usred strahovitih progona tokom satanske kampanje za uništenje Jevreja u drugoj polovini Velike Nevolje.

4. Opskrba za Verni Ostatak

a. Isaija 41:17-20

Ubogi i potrebiti vodu traže, a nje nema; jezik im se osuši od žeđi. Ja, Gospod, njih ću uslišati; ja, Bog Izraelov, ostavit' ih neću. Na goletima otvoriću reke, i vrela usred dolina. Pustinju ću pretvoriti u jezero vodeno, a zemlju suhu u izvore vode. U pustinji ću posaditi cedar, akaciju i mirtu i stablo uljike; u pustaru ću zajedno postaviti jelu, bor i čempres, da bi svi zajedno videli i znali i zapazili i razumeli da to učini ruka Gospodnja i da to stvori Svetac Izraelov.

U ovom odlomku, briga i čudesno zbrinjavanje učiniće da oni ponovo razmotre njihov odnos sa Bogom. Baš kao šta je Bog na čudesan način **u pustinji** Sinaj omogućio hranu i vodu, On će to ponovo učiniti u Velikoj Nevolji kada Jevreji pobjegnu **u pustinju**.

b. Isaija 65:8-16

Ovako veli Gospod: 'Kao što se vino nalazi u grozdu pa kažu: 'Ne uništavaj ga, jer u njemu je blagoslov', tako ću ja postupiti radi slugu svojih da ne bih sve uništio. I izvesću iz Jakova potomstvo, a iz Jude baštinih gora svojih; i baštiniće ih izabranici moji, i sluge moje onde će se nastaniti. I Šaron će biti tor za ovce, a Ahorska dolina počivalište za goveda - narodu mojem koji mene

traži. A vi koji ste ostavili Gospoda, koji ste zaboravili svetu goru moju, koji prostirete stol Gadu, a Meniju mešanim vinom čašu punite, vas ću dakle za mač prebrojiti i svi ćete se vi pognuti za klanje. Jer kad sam zvao, niste se odazvali; kad sam govorio, niste slušali, nego ste činili što je zlo u mojim očima i izabirali što mi se ne mili.' Stoga ovako veli GOSPOD Gospod: 'Evo, moje će sluge jesti, a vi ćete gladovati. Evo, moje će sluge piti, a vi ćete žeđati. Evo, moje će se sluge radovati, a vi ćete se stideti. Evo, moje će sluge klicati od radosti u srcu, a vi ćete vikati od boli u srcu i kukati duha slomljena. I ostavićete ime svoje za kletvu mojim izabranicima: 'Tako te ubio GOSPOD Gospod!' A sluge će svoje nazvati drugim imenom, da se onaj ko se bude blagoslivljao u zemlji, blagosilja Bogom istinitim; i ko se bude zaklinjao u zemlji, neka se zaklinje Bogom istinitim; jer će pređašnje nevolje biti zaboravljene i jer će biti skrivene od očiju mojih.

Ovaj odlomak jasno pokazuje da, dok će biti dozvoljeno da otpadnici pate i da umiru, Verni Ostatak biće Božanski zaštićen i biće opskrbljen hranom i vodom. Na ovaj način, Verni Ostatak biće osposobljen da preživi progonstva i uništavanja u vremenu Velike Nevolje.

C. Verni Ostatak i Nacionalno Spasenje Izraela

1. Rimljanima 11:25-36

Sa ovim izrazom na početku 25. Stiha, **jer ne bih hteo**, Pavle povezuje ova dva pasusa i kreće sa objašnjenjem; Pavle sada iznosi potpuno jasnu objavu o Izraelovoj konačnoj restauraciji (stih 25-26a): **Jer ne bih hteo, braćo, da ne znate ovu tajnu - da ne biste bili sami sebi mudri: delomično je otvrdnuće snašlo Izraela dok punina pagana ne uđe. I tako će se sav Izrael spasiti.**

U stihu 25, Pavle zaključuje da postoje ograničenja za Izraelovo otvrdnuće, i to tako da je Izrael otvrdnuo delimično i privremeno. Postoji jedno delimično otvrdnuće koje nikada neće postati potpuno otvrdnuće. Ovo je takođe zaključak i iz 11:1-10. Činjenica da postoje jevrejski ljudi koji dolaze do spasonosne vere dokazuje da je otvrdnuće samo delimično i da je Izrael otvrdnuo samo za određen period vremena. Oni su otvrdnuli dok **punina Pagana ne uđe**. Grčka reč koja se prevodi kao punina znači „pun broj“ ili „kompletan broj“. Drugim rečima, Bog je postavio jedan broj pagana koje je on predodredio da uđu na mesto blagoslova, Stablo Masline iz stihova 16-24.

Nakon što **punina pagana uđe**, nakon što se taj postavljeni broj postigne, **sav Izrael će biti spašen**. Prema Delima 15:14, jedan od ciljeva vremena Crkve je da Bog između pagana uzme narod imenu Svojemu. Pa iako postoji jevrejski Ostatak koji dolazi veri u ovom vremenu, još jedan ključni razlog je da uzme sebi između Pagana narod za Svoje ime. Ovaj poziv između pagana nastaviće se sve dok **punina**, taj postavljeni broj pagana, ne bude dosegnut. U tom vremenu, Crkva će biti kompletirana i potpuna i biće uklonjena Uzdignućem. Tada će Bog nastaviti da tretira sa Izraelom ponovo kao sa nacijom, a ne sa jevrejskim pojedincima. Ovo

tretiranje sa kompletnom nacijom vodiće do toga da će se sav Izrael spasiti (stih 26a). Kada Pavle kaže **sav Izrael**, on misli svi Jevreji koji će živeti u tom vremenu, a ne svi Jevreji iz svih vremena. U nekim krugovima, stih 26a pogrešno se tumači da znači da će jednom svi Jevreji biti spašeni. Stoga, jevrejska evangelizacija i jevrejske misije su potpuno nepotrebne. Međutim, to nije ono što ovaj odlomak uči. Na primer, Biblija govori o **celom Izraelu**, govoreći o celokupnom izraelskom skupu koji je izašao iz Egipta u vremenu Izlaska. Naravno da nisu svi Jevreji koji su ikada živeli izašli iz Egipta, već svaki jevrejin koji je živio u tome vremenu izašao je iz Egipta. Na isti način treba da tumačimo i 26. stih. On znači da će svaki jevrejin koji bude živio u tom vremenu biti spašen. **Tajna** ovog odlomka nije u Izraelskom nacionalnom spasenju, jer to je već bilo otkriveno u Starom zavetu. Tajna leži u delimičnom i privremenom otvrdnuću Izraela, dok pun broj pagana ne bude dosegnut. **Izrael** iz ovog stiha mora se odnositi na nacionalni Izrael jer to je značenje ove reči i drugih deset puta, kada se **Izrael** koristi prethodno, od poglavlja 9 (to čak i Teologije Saveza priznaju), i nema razloga da ovaj stih smatramo izuzetkom, pogotovo zato što u potpunosti ima smisla u odnosu na kontrast sa paganima iz prethodnog stiha.

Pavle potom daje dokaze o Izraelovom budućem spasenju i te dokaze izvlači iz Starog zaveta (stihovi 26b-29): **kao što je pisano: Doći će sa Siona Izbavitelj i odvratiti bezbožnost od Jakova. I to će biti moj savez s njima, kad oduzmem grehe njihove. S obzirom na evanđelje oni su neprijatelji poradi vas, ali s obzirom na izabranje oni su ljubimci poradi otaca. Ta neopozivi su darovi i poziv Božiji!**

Stihovi 26b-27 daju nam dokaz o Izraelovom budućem spasenju citirajući iz Starog zaveta, Isaiju 59:20-21 i 27:9. Potom analizira ovu istinu (stih 28). **S obzirom na Evanđelje, oni su neprijatelji poradi vas.** Otudjenje Izraela, uprkos obećanjima iz Saveza, Božiji je način da pagane privede k sebi. Što se tiče Evanđelja, oni su neprijatelji zbog dobra paganima. **Ali, s obzirom na izabranje, oni su ljubimci poradi otaca.** Izabranje se odnosi na Izraelovo nacionalno izabranje kada su postali izabrani narod Božiji. Izraz **poradi otaca** odnosi se na Savez koji je Gospod učinio sa Izraelom, posebno Avramov Savez koji je učinjen sa ocima (Patrijarsima). Bog, budući da je Čuvar Saveza, zbog Samog Sebe ispuniće Svoje saveze, a deo ovih obećanja saveza je nacionalno spasenje Izraela. Za sada, Izrael je delimično otvrdnuo. Rezultat otvrdnjavajućeg elementa jeste neprijateljstvo prema Evanđelju. Na kraju, Gospod mora celu naciju privući k Sebi, jer oni su ljubljani poradi otaca. On je učinio obećanje saveza sa njima, i On je taj koji ih mora ispuniti. Razlog zašto ih On mora ispuniti njima (stih 29) jeste bezuslovna i nepromenljiva priroda Božijih obećanja; **Ta, neopozivi su darovi i poziv Božiji. Poziv** ima veze sa Izraelovim nacionalnim izborom, a **darovi** su obećanja saveza koja su rezultat izbora. Ni jedno ni drugo ne može biti opozvano; darovi i poziv neopozivi su.

U stihovima 30-32, Pavle nam pokazuje princip onoga što će se desiti, u odnosu na poziv paganima i u odnosu na izraelsko nacionalno spasenje: **Jer kao što ste i vi nekoć bili neposlušni Bogu, a sada po njihovoj neposlušnosti zadobiste milosrđe, tako i oni sada postadoše neposlušni, da po milosrđu vama**

iskazanu i oni zadobiju milosrđe. Jer Bog sve zatvori u neposlušnost da se svima smiluje.

Pavle ističe da je neverovanje bila od Boga dana šansa, da otkrije Svoju milost. Ne na onima koji su je zaslužili, nego na onima koji je ne zaslužuju. Jednom su pagani bili neposlušni, a sada su postigli milost. Sada je Izrael u neposluhu, tako da su Jevreji stavljeni na nivo gde nisu pogodni za milost. Ali, Gospod je sve zatvorio u neposluh da bi mogao da izlije Svoju milost na sve. I to je zaključak Evandjelja. Ovo **sve** je bez razlikovanja, ali nije **sve** bez izuzetka. Zato što unutar ovog konteksta on tretira sa nacionalnostima Jevreja i sa nacionalnostima pagana, a ne sa svim pojedincima. On će imati milosti za sve, bez razlike, ali ovo **sve** znači i za Jevreje i za pagane, ali ne za sve bez izuzetka. Očigledno je, neće svi ljudi biti spašeni kao pojedinci, ali spasenje će biti među svima, Jevrejima i paganima kao nacionalnostima. Bilo ko da se spasi, biće to samo po Božijoj **milosti**.

Pavle zaključuje svoju Izraelologiju sa hvalospevom, u 11:33-36: **O dubino bogatstva i mudrosti i spoznaje Božije! Kako su nedokučivi sudovi njegovi i neistraživi njegovi putovi! Jer ko upozna misao Gospodnju? Ili ko posta savetnik njegov? Ili: Ko je njemu prvi dao te mu se uzvratilo? Jer sve je od njega i po njemu i za njega. Njemu slava zauvek! Amen.**

I dok se Pavle osvrće na Božiji plan i program u Njegovom odnosu prema Izraelu, način na koji je Izrael doveden u svoje stanje, kako On danas poziva među paganima i mnoge od njih privodi ka spasenju, kako će ovaj poziv paganima jednog dana završiti, i kako će Gospod ponovno tretirati sa Izraelom i dovesti njih do spasenja, Pavle završava i zaključuje sa ovim veličanstvenim hvalospevom. Ovaj hvalospev uzvisuje mudrost Božiju i bogatstva Božija sadržana u Njegovoj mudrosti. Uistinu, ako u potpunosti razumemo Božije tretiranje sa jevrejskim narodom, ako jasno razumemo Božiji plan i program za Izrael i ukoliko to cenimo i vidimo sa Božijeg stajališta, možemo se složiti sa Pavlovim hvalospevom i zajedno sa njim reći: **O dubino Božijeg bogatstva i mudrosti i znanja.**

2. Protivrečnost i rešenje

Prema Rimljanima 11:25-27, sav Izrael će se spasiti. Prema Isaiji 10:20-23, samo Ostatak će se spasiti. Ovo nije protivrečje ukoliko razumemo kontekst nacionalnog spasenja Izraela. Kao što Zaharije 13:8-9 ističe, dve trećine jevrejske populacije biće uništeno u progonstvima Velike Nevolje. U to će biti uključen celokupan ne-Ostatak, tako da će samo Ostatak preživeti, to su upravo **preživeli** u Isaiji 4:2; 10:20; 37:31-32; Joelu 2:32; i Obadiji 17.

Buduća će preostala trećina postati vernici, u tom trenutku, **sav Izrael** i Ostatak Izraela biće jedno te isto. Ovo nam se jasno pokazuje u Mihej 2:12-13: **Doista ću, Jakove, sabrati sve tvoje; doista ću skupiti ostatak Izraelov. Smestiću ih zajedno kao ovce u Bosri, kao stado nasred pašnjaka njegova; bućice od mnoštva ljudi. Onaj koji lomi ići će pred njima. Oni će lomiti i prolaziti kroz dveri i izlaziti na njih, a pred njima će ići car njihov; i Gospod će im biti na čelu.**

Ovo je izraženo kroz paralelizam Hebrejske poezije. Prva paralela je u stihu 12a gde **sabrati sve tvoje** i **skupiti ostatak Izraelov** jeste jedno te isto, jer kod nacionalnog spasenja Izraela, cela nacija će postati deo koji je Ostatak. Zbog nacionalnog spasenja Izraela, Mesija se vraća da ih spase u stihu 13.

D. Verni Ostatak Izraelov u Mesijanskom Carstvu

Budući će sav Izrael u vremenu Mesijanskog Carstva ostati spašen narod, sav Izrael će biti Izraelov Ostatak u tom periodu vremena. Sve rečeno o Izraelu i o Carstvu biće istina i za Ostatak Izraelov. Međutim, određeni stihovi naglašavaju upravo motiv Ostatka u vremenu Mesijanskog Carstva, i zbog toga, zbog potpunosti rečenog, to ćemo sabrati u ovom delu studije.

U vezi sa ponovnim okupljanjem Izraela, Isaija 11:11, 16 i Zaharija 8:6-7 oslikavaju to kao okupljanje Ostatka. Mihej 4:7 naglašava spasenje Ostatka. To znači da će gresi Ostatka biti oprošteni, prema Miheju 7:18-20. Ovo takođe znači da će Ostatak raširiti Reč Božiju među paganskim narodima, prema Miheju 5:7-8. Ostatak će posedovati Zemlju, prema Sefaniji 2:7, 9 i Zahariji 8:12. Oni će biti bezgrešni u Zemlji i živeti u sigurnosti prema Sefaniji 3:13.